

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Katedra trestního práva

diplomová práce

Kriminologické aspekty kriminality cizinců

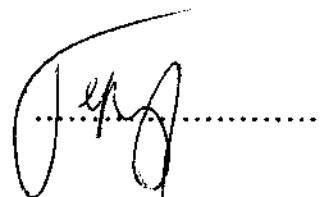
Zpracoval:
Mgr. Ondřej Teply
5. května 194,
Pečky, 289 11

Vedoucí práce:
Prof. JUDr. Oto Novotný, CSc.

2007

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně, jen s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Praze dne 16.4.2007

A handwritten signature consisting of stylized letters, possibly reading "F. Š." or "František Š.", followed by a dotted line for a surname.

Obsah

Úvod	4
1. Vymezení pojmu	6
2. Migrace a uprchlictví	10
2. 1 Právní úprava migrace a uprchlictví.....	11
2. 1. 1 Mezinárodní úprava migrace a uprchlictví.....	11
2. 1. 2 Právní úprava migrace a uprchlictví v České republice	12
2. 1. 3 Azyl v evropském právu.....	14
2. 2 Legální migrace	17
2. 3 Nelegální migrace.....	20
2. 3. 1 Trestná činnost přímo související s nelegální migrací	22
2. 3. 1. 1 Převaděčství.....	22
2. 3. 1. 2 Obchodování s lidmi.....	24
2. 3. 1. 3 Padělání cestovních dokladů	26
3. Cizinci a kriminalita v ČR	28
3. 1 Počet cizinců v České republice	28
3. 2 Podíl cizinců na páchané kriminalitě.....	29
3. 3 Cizinci a organizovaný zločin	31
3. 3. 1 Etnický prvek v organizovaném zločinu	35
3. 3. 2 Zločinecké organizace v ČR.....	37
3. 3. 3 Jednotlivé formy činnosti organizovaného zločinu.....	39
3. 3. 4 Shrnutí poznatků o organizovaném zločinu v ČR.....	48
4. Nástroje pro potlačování nelegální migrace a kriminality cizinců	50
4. 1 Imigrační politika	51
4. 1. 1 Nedostatky migrační politiky České republiky	51
4. 2 Integrační politika.....	52
4. 2. 1 Nedostatky integrační politiky České republiky	53
4. 3 Návrh změn	55
4.3 Regularizace	58
Závěr	60
Seznam literatury	62
Přílohy	65

Úvod

Zvyšující se počty migrujících osob jsou v současné době celosvětovým fenoménem. Podobně jako další důsledky globalizace má i tento své pozitivní i negativní stránky.

Bez tohoto zvýšeného přeshraničního pohybu by nebyl možný ekonomický růst západních států, migrace v současné době představuje pro mnohé státy jediné řešení složité otázky stárnutí populace. Migrujícím osobám umožňuje dosáhnout lepší životní úrovně, často rovněž znamená poslední možnost, jak se vyhnout represím ve svém domovském státě pro příslušnost k národnostní, rasové, náboženské či jiné skupině.

Na druhé straně nelze přehlížet negativní jevy spojené s tímto fenoménem. Legální migrační kanály nejsou schopny pojmut všechny osoby. Otvírá se tak prostor pro nelegální přeshraniční pohyb a s ním spojené další kriminální aktivity jako je padělání cestovních dokladů, převaděčství či obchodování s lidmi. Zejména převaděčství a obchodování s lidmi dosáhlo již takových rozměrů, že je nutno tuto problematiku řešit na úrovni nadnárodní spolupráce pod záštitou Evropské komise a OSN. Výrazným způsobem se rovněž zvyšuje kriminalita cizinců, a to jak v absolutních číslech, tak co se týče procentuálního podílu cizích státních příslušníků na celkové kriminalitě.

Vzhledem k současným demografickým a migračním trendům a ke skutečnosti, že podíl cizinců na obyvatelstvu v České republice zdaleka ještě nedosahuje západoevropského průměru, můžeme očekávat, že počet cizinců v České republice v budoucích letech značně vzroste. To s sebou přinese i nárůst výše zmíněných negativních projevů migrace. Je proto nutné věnovat této oblasti zvýšenou pozornost a s využitím zkušeností západoevropských zemí přjmout nezbytná opatření k eliminaci negativních projevů spojených s migrací a demografickými změnami.

Cílem mojí diplomové práce je zaměřit se na vybrané oblasti kriminality cizinců, zejména pak na činnost cizineckých skupin organizovaného zločinu. Podrobněji se také venuji fenoménu migrace a s ním spojené trestné činnosti. V závěru své práce se snažím o zmapování nedostatků v oblasti migrační a integrační politiky České

republiky, o návrh možných řešení k jejich odstranění a zlepšení preventivních a represivních aktivit na úseku boje s kriminalitou cizinců.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. V první se zabývám vymezením některých základních pojmu, především pak pojmu cizince a jeho kategorizací.

Druhá část je věnována fenoménu migrace, u kterého se snažím zabývat i jeho právními aspekty, a to jak z pohledu práva vnitrostátního, tak evropského a mezinárodního. Dále se v ní věnuji některým formám trestné činnosti bezprostředně souvisejících s nezákonným překračováním státních hranic, zejména převaděčství a obchodování s lidmi.

Ve třetí kapitole se zabývám problematikou cizineckých zločineckých organizací v České republice, jejich etnickému složení a nejčastějším kriminálním aktivitám, jakož i některým metodám boje s organizovaným zločinem.

Závěrečná kapitola se zaměřuje na preventivní a represivní nástroje boje proti kriminalitě cizinců, na vybrané problémy migrační a integrační politiky a jejich nedostatky.

Materiály a podklady pro tuto diplomovou práce jsem kompletoval na základě studia zahraniční literatury a sborníků z mezinárodních konferencí věnujících se problematice migrace.

Základem třetí kapitoly zaměřující se na problematiku organizovanému zločinu se staly dlouholeté výzkumy Institutu pro kriminologii a sociální prevenci a především statistiky a materiály Policie ČR, Státního zastupitelství a Bezpečnostní informační služby.

Závěrečná kapitola týkající se integrační a imigrační politiky vychází ze studia dokumentů Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva vnitra, Komise ministra práce a sociálních věcí pro integraci cizinců, orgánů Evropské unie, jakož i materiálů nevládních organizací.

1. Vymezení pojmu

Pod pojmem kriminalita cizinců rozumíme souhrn trestních činů páchaných cizími státními příslušníky na území České republiky ve statisticky registrovaném období.¹

Institut azylu představuje zákonnou úpravu migrace platnou v určité době a v určité úpravě pro konkrétní, suverénní stát., na jehož území se nacházejí uprchlíci a imigranti. Azyl je nedůležitější právní normou úpravy emigrace a hlavní formou regulace a kontroly imigrantů na zemí daného státu.²

Základní úprava azylu je dána azylovým zákonem (325/1999 Sb., o azylu, a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů), jehož návrh předkládá vládě Ministerstvo vnitra. Při jeho zpracování jsou brány v úvahu mezinárodní a celoevropské úmluvy a konvence, především Ženevské dohody z r. 1951.

Definice cizince

Dle ustanovení zákona o pobytu cizinců je cizincem každá osoba, která nemá české státní občanství (resp. ani jedno z jejích státních občanství není české; nabývání a pozbývání občanství České republiky je řešeno zákonem č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, a dále zákonem č. 193/1999 Sb., o státním občanství některých bývalých československých státních občanů) včetně občana Evropské unie (§1 zák. č. 326/1999 Sb.).

Vedle této legální definice je k dispozici také široké spektrum účelových, úzce zaměřených vymezení pojmu cizinec, např. pro účely Koncepce integrace cizinců je za cizince považována osoba, která nemá státní občanství České republiky, a která má povolení k pobytu; nebo která má vízum nad 90 dnů; nebo která má platný azyl v České republice.³

¹ ZAPLETAL, J., a kol., Kriminologie, Díl II Zvláštní část, 4. vyd, Praha: Policejní akademie ČR, 2002, 170 s., ISBN 80-7251-095-9, s.157

² Šturma, P.: Mezinárodní právní postavení uprchlíků, , Právník, 1991, roč. 130, č. 4, s. 340-354, ISSN 02-3166-25

³ Usnesení vlády České republiky ze dne 11. prosince 2000 č. 1266 o realizaci Zásad koncepce integrace cizinců na území České republiky a o návrhu Koncepce integrace cizinců na území České republiky

Pobyt cizinců v České republice se řídí zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, a z části také zákonem č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších úprav.

Vstup, pobyt a vycestování z území České republiky je v kompetenci Policie ČR, Ministerstva vnitra ČR a Ministerstva zahraničních věcí ČR. Cizinec smí na území republiky pobývat přechodně nebo trvale. Policie může z důvodů stanovených zákonem nevydat cizinci vízum k pobytu (přechodnému i trvalému). Důvody pro neudělení víza nebo jiného povolení k pobytu (přechodnému i trvalému) jsou vymezeny zákonem.

Lze rozlišovat následující kategorie cizinců pobývajících v České republice⁴:

A. Občané zemí EU, Norska, Švýcarska, Islandu a Lichtenštejnska (zkráceně „občané EU“) a jejich rodinní příslušníci.

Rodinní příslušníci občanů EU (ve smyslu § 15a zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů) mají zvláštní pobytový režim (hlava IV. zákona č. 326/1999 Sb.) pouze za předpokladu, že občan EU na území pobývá na základě zvláštního pobytového povolení nebo o takové povolení žádá.

1. občané zemí EU registrovaní bez povolení k přechodnému nebo trvalému pobytu a jejich rodinní příslušníci

2. občané zemí EU a jejich rodinní příslušníci s povolením k přechodnému pobytu (jedná se o nárokové povolení nebo spíše o potvrzení o pobytu, které by mělo ulehčit občanům EU jednání s úřady, pobyt v České republice v rámci tohoto povolení se započítává - na rozdíl od osob v předchozí skupině - do doby rozhodné pro žádost o povolení k trvalému pobytu)

3. občané zemí EU a jejich rodinní příslušníci s povolením k trvalému pobytu (občan EU získá povolení k trvalému pobytu, pokud je na území zaměstnán a pobývá

⁴ Kategorizace cizinců je převzata z publikace Českého statistického úřadu Cizinci v České republice za rok 2006 dostupné na: <http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/o/1414-06-za_rok_2006-1_demograficke_aspekte_zivota_cizincu>

zde nepřetržitě po dobu nejméně 3 let). Průkaz o povolení k pobytu pro státního příslušníka členského státu Evropských společenství je v případě povolení trvalého pobytu vydáván s platností na 10 let (§ 87m odst. 3 písm. f) zákona č. 326/1999 Sb.). Rodinnému příslušníku občana EU je vydáván průkaz o povolení k pobytu s dobou platnosti shodnou s dobou platnosti průkazu vydaného občanu EU (§ 87m odst. 4 a § 87s zákona č. 326/1999 Sb.).

B. Občané zemí mimo EU (zkráceně „občané třetích zemí“)

4. občané třetích zemí pobývající v České republice krátkodobě (obecně do 90 dnů) bez víz (týká se občanů těch zemí, se kterými má Česká republika uzavřenou dohodu o bezvízovém styku). Cizinec může na území republiky pobývat bez víza nejen na základě mezinárodní smlouvy, ale též na základě nařízení vlády (a v některých dalších případech vymezených v § 18 zákona č. 326/1999 Sb.)

5. občané třetích zemí pobývající v České republice na základě krátkodobých víz do 90 dní (týká se občanů těch zemí, se kterými nemá Česká republika uzavřenou dohodu o bezvízovém styku).

6. občané třetích zemí pobývající v České republice na základě víz nad 90 dní (vízum tohoto typu nově nelze prodloužit; maximální platnost tohoto víza je jeden rok; navazuje na něj povolení k dlouhodobému pobytu).

7. občané třetích zemí s povolením k dlouhodobému pobytu (povolení navazující na víza nad devadesát dní; vydává se na dobu jednoho roku a po uplynutí této lhůty je lze prodloužit).

8. občané třetích zemí s povolením k trvalému pobytu (o trvalý pobyt lze požádat obecně za deset let nepřetržitého pobytu na vízum nad 90 dní nebo povolení k dlouhodobému pobytu bez dalších podmínek; po 8 letech, pokud cizinec žádá o trvalý pobyt za účelem společného soužití se svým rodinným příslušníkem, který již povolený trvalý pobyt v České republice má; po 5 letech pobytu může cizinec zažádat o trvalý pobyt, pokud v České republice neúspěšně žádal o azyl a pochází ze země,

která není na seznamu tzv. bezpečných zemí, nebo byl zařazen do projektu „Aktivní výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků“; bez ohledu na délku předchozího pobytu lze udělit povolení k trvalému pobytu, pokud o trvalý pobyt žádá cizinec za účelem soužití se svým rodinným příslušníkem, který je občanem České republiky s trvalým pobytom v České republice nebo v případě humanitárních nebo jiných důvodů hodných zvláštního zřetele.

9. cizinci s platným azylem (úspěšní žadatelé o azyl pobývající v České republice; platný azyl rozsahem práv a povinností odpovídá trvalému pobytu).

C. Cizinci bez ohledu na hranice EU

10. registrovaní žadatelé o azyl (není možné zakázat občanu EU, aby o azyl požádal).

11. cizinci pobývající v České republice v rámci dočasné ochrany (na základě zákona č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, a na základě nařízení vlády nebo rozhodnutím rady Evropské unie; jedná se o opatření při hromadném exodu v důsledku ozbrojeného konfliktu, živelné pohromy nebo soustavného porušování lidských práv v zemi původu, které by mělo chránit exulanty a poskytnout jim dočasné útočiště do doby odeznění kritické situace. Cizineckou policií jsou vedeni a vykazováni v rámci povolení k dlouhodobému pobytu).

12. nelegálně pobývající cizinci (např. cizinci pobývající v České republice po vypršení platnosti víz a povolení k pobytu nebo bez potřebných víz nebo povolení apod.).

2. Migrace a uprchlictví

Migrace je historický, celosvětový, neregulovaný pohyb velkých etnických skupin i celých národů či národností z jejich původních sídel a neorganizovaný, hromadný přesun takových skupin na území jiných států či kontinentů.

S pojmem migrace úzce souvisí pojem uprchlík, uprchlictví. Podstata tohoto pojmu tkví nikoliv v kontrole a regulaci migrace, ale v jejích příčinách a kořenech. Osoba označená jako uprchlík je ta, která je nucena pod tlakem krajně nepříznivých životních podmínek uprchnout ze svého domovského sídla a hledat právní ochranu v jiné zemi. Pokud jde o hromadný stav úprku, vyvolaný krajně nepříznivými životními okolnostmi zasahujícími celé národnostní skupiny, můžeme hovořit o uprchlictví jako o fenoménu migrace. Migraci lze chápát ve vztahu k uprchlictví jako jev obecný, uprchlictví pak jako jev jedinečný, konkrétní a jsoucí v příčinném vztahu k migraci.⁵

Migrace jako taková má několik podob, které se navzájem velmi podstatným způsobem liší, a které vyžadují rozdílný přístup ze strany orgánů státní správy.

Základním členěním je rozlišení na migraci dobrovolnou, která reflektuje pohyb jednotlivců, jež opustili svou vlast za účelem zaměstnání, studia, sloučení rodiny nebo jiných důvodů, a vynucenou migraci, která je vyjádřením snahy vyhnout se pronásledování, represi, ozbrojeným konfliktům, přírodním i jiným katastrofám a situacím, jež představují ohrožení života svobody a živobytí jedince. V neposlední řadě je migrace důsledkem ekonomických a společenských transformací.

Za hlavní determinanty migračních pohybů je možno v této souvislosti považovat hluboké rozdíly v bohatství jednotlivých světových oblastí, sílu ekonomik, úroveň ekonomického rozvoje a z toho plynoucí životní úrovně členů daných společností, stejně jako povahu politického uspořádání a vnitřní i vnější stabilitu zemí.

Zahraniční literatura⁶ velmi často používá dělení migrace na ekonomickou a politickou.

⁵ ZAPLETAL J., a kol., Kriminologie, Díl II Zvláštní část, 4. vyd, Praha: Policejní akademie ČR, 2002, 170 s., ISBN 80-7251-095-9, s.157

⁶ např. JORDAN, B., DÜVELL, F., Irregular migration, The dilemmas of Transnational Mobility, 1.vyd. Northampron Massachusetts: Edward Edgar Publishing, Inc., 2002, 284 s. ISBN 1-84376-027-4

Z hlediska právního můžeme členit migraci na legální a nelegální. Nelegální migraci se rozumí případy nezákonného vstupu osob přes hranice daného státu, případy nedovoleného způsobu opuštění státu, ale i případy nelegálního pobytu, tedy porušení zákonem předepsaných podmínek pro pobyt cizince.

2. 1 Právní úprava migrace a uprchlictví

2. 1. 1 Mezinárodní úprava migrace a uprchlictví

Při legálním vymezení pojmu uprchlík je třeba vycházet z mezinárodní Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951, jež byla v České republice vyhlášena zákonem 208/1993 Sb., a která ve svém článku 1 definuje uprchlíka takto: „Uprchlíkem se rozumí osoba, která se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti; totéž platí pro osobu bez státní příslušnosti, nacházející se mimo zemi svého dosavadního pobytu následkem shora zmíněných událostí, a která vzhledem k výše uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit.“

Definice tedy jasně říká, že nárok na udělení statutu uprchlika má, při splnění ostatních podmínek, nejen ten, komu se již něco stalo, ale i ten, kdo se opodstatněně obává, že by se mu v nejbližší budoucnosti něco stát mohlo, a to z taxativně vymezených příčin (rasa, náboženství atd.).

Na tuto Úmluvu navazuje dokument nazvaný Protokol týkající se právního postavení uprchlíků přijatý v roce 1967. Smyslem Protokolu je donutit státy k respektování Úmluvy, jelikož přístupem k němu se státy zavazují uplatňovat hmotná ustanovení Úmluvy, a to bez časového omezení. Úmluva o právním postavení uprchlíků totiž původně uznávala za uprchly pouze ty osoby, které byly přemístěny v důsledku událostí nastalých před 1. lednem 1951.

Úmluva o právním postavení uprchlíků však obsahuje pouze základní hmotně právní úpravu mezinárodního standardu azylové ochrany, přičemž procesní stránku azylové politiky nechází na smluvních státech.

Uprchlíci získávají na základě uvedené úmluvy v mnoha směrech shodné právní postavení jako občané státu, kde se nachází, to znamená, že s výjimkou práv vázaných úzce ke státní příslušnosti (například volební právo), požívají všech práv a svobod. V praxi je však významným omezením například podmínka zdržovat se v uprchlickém táboře.

Pojem azyl je na rozdíl od uprchlíka pojmem obyčejového mezinárodního práva a představuje právo státu poskytnout pronásledovanému cizinci vstup a povolení k pobytu na svém území. V současné době se velmi často nepřesně používá pojem diplomatický azyl, což je však pojem historicky starší – dnes téměř nepoužívaný, který představoval právo diplomatické mise státu ve státě jiném poskytnout azyl tam pronásledované osobě. Stát jehož občanovi byl azyl udělen má podle Deklarace o územním azylu z roku 1967 povinnost toto strpět, tedy nepodnikat jakákoli protiopatření vůči státu, který azyl udělil.

2. 1. 2 Právní úprava migrace a uprchlictví v České republice

Česká republika se postupně, v důsledku politických a společenských změn po roce 1989, proměnila ze země, která sama produkovala velké množství uprchlíků či migrantů na zemi, do které (či přes kterou) uprchlíci proudí.

První větší příliv uprchlíků zaznamenala tehdejší ČSFR na svém území v roce 1990. V té době v podstatě neexistoval vnitrostátní právní rámec upravující uprchlickou problematiku a naše země se vyznačovala také velice liberální vízovou politikou. Na tuto situaci zareagovalo Federální shromáždění ČSFR přijetím zákona č. 498/1990 Sb., o uprchlících, který vstoupil v účinnost k 1. 1. 1991. Vzhledem k absenci zkušeností v této oblasti se jednalo o velice strohou a kusou právní úpravu.

V listopadu 1991 přistoupila ČSFR k Úmluvě o právním postavení uprchlíků a k Protokolu, a to bez zeměpisného omezení. Po rozpadu ČSFR nově vzniklá republika deklarovala, že je vázána mezinárodními závazky, vyplývajícími z této Úmluvy.

Základní garanci azylu v našem právním řádu představuje čl. 43 Listiny, který zakotvuje povinnost našeho státu poskytnout azyl těm cizincům, kteří jsou pronásledováni za uplatňování politických práv a svobod. Jedná se však spíše o proklamaci než o zakotvení práva.

Výše zmiňený zákon č. 498/1990 Sb., o uprchlících, můžeme označit za okamžitou a nedokonalou reakci na zcela nový trend, tj. příliv uprchlíků z různých zemí světa. Bylo zavedeno dvojinstanční správní řízení, ve kterém se rozhodovalo, zda statut uprchlíka bude či nebude přiznán. Ze sociálního hlediska pak byla velmi podstatná okolnost, že všichni žadatelé museli po celou dobu správního řízení pobývat v uprchlických táborech.

I přes zjevnou nedokonalost a neúplnost vydržela účinnost zákona po celých devět let, byť posléze došlo ke dvěma zásadním novelizacím.

Novelizací z roku 1993 (tj. zákonem č. 317/1993 Sb.) došlo k výraznému zpřísnění zákona o uprchlících. Mimo jiné bylo zrušeno ustanovení, týkající se možnosti udělení statutu uprchlíka, které bylo založené na humanitárních důvodech. Další novelizace z roku 1996, (zákonem č. 150/1996 Sb.) pak odstranila kritizované časové omezení poskytované ochrany, jelikož toto omezení bylo v rozporu s mezinárodními dokumenty, jimiž byla a je Česká republika vázána.

Podstatná změna v této oblasti nastala přijetím nového zákona, tj. zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, který je účinný od 1. 1. 2000, jímž byl zrušen zákon číslo 498/1990 Sb. o uprchlících. Zákonodárce se jeho přijetím pokusil odstranit přetrávající nedostatky předchozí právní úpravy, zejména harmonizoval českou právní úpravu s ratifikovanými mezinárodními dokumenty, reagoval na zákonodárství evropských států v této oblasti a zohlednil tendence vytváření nadnárodních mechanismů v podobě jednotné vízové politiky a readmisních dohod.

V režimu tohoto zákona rozhoduje o udělení azylu Ministerstvo vnitra České republiky, přičemž řízení je zahájeno vždy podáním návrhu na zahájení řízení o udělení azylu. Důvody udělení azylu uvedené v §12 zákona jsou shodné s citovaným ustanovením Listiny a citovaným ustanovením Úmluvy o právním postavení uprchlíků. Navíc obsahuje azylový zákon možnost udělit azyl i mimo tyto důvody, a to

z důvodů humanitárních (zdravotní stav žadatele, zachování celistvosti rodiny, vysoký věk apod.).

Řízení o udělení azylu je zavedeno jako dvojinstanční, kdy v I. instanci rozhoduje Ministerstvo vnitra – Odbor azylové a migrační politiky, ve II. instanci pak Ministr vnitra ČR. Současně s tím bylo stanoveno, že účastníci řízení o udělení azylu mají možnost pobývat mimo pobytová střediska ministerstva vnitra (dříve pojem uprchlické tábory). Pokud této možnosti využijí, mohou dokonce, při splnění určitých podmínek (majetkové poměry), pobírat finanční příspěvek až do výše životního minima, a to po celou dobu správního řízení. Novela zákona o zaměstnanosti pak dále zakotvila, že účastníci řízení o udělení azylu mohou na našem území pracovat bez pracovního povolení.

Přijetím zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, je rozhodnutí ministerstva podřazeno obecným ustanovením o přezkoumávání rozhodnutí ve správném soudnictví.

Zmínit ještě musíme zákon číslo 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a změně některých zákonů (cizinecký zákon), který obecně upravuje podmínky pro vstup a pobyt cizinců na našem území. V §7 a následujících upravuje institut vstupu na území za účelem poskytnutí dočasné ochrany. Tato dočasná ochrana přichází do úvahy zejména v případě nějaké živelné katastrofy na území některého sousedního státu, kdy jeho občané potřebují dočasné útočiště dokud nejsou následky této katastrofy napraveny.

2. 1. 3 Azyl v evropském právu

V roce 1992 byla podepsána Maastrichtská smlouva o Evropské unii, na jejímž základě vznikl model tzv. tří pilířů Evropské unie.

Azylová politika byla zařazena do kapitoly VI. nesoucí název Ustanovení o spolupráci v oblastech justice a vnitřních záležitostí, a to jako čl. K.I., kde se praví: „Za účelem dosažení cílů Unie, obzvláště svobodného pohybu osob a bez újmy pravomocím Evropského společenství, budou členské státy považovat za věc společného zájmu následující oblasti:

1. azylovou politiku
2. pravidla upravující překračování vnějších hranic členských států a provádění příslušné kontroly
3. imigrační politiku a politiku týkající se státních příslušníků třetích zemí
 - a. podmínky vstupu a pohybu státních příslušníků třetích zemí na území členských států
 - b. podmínky usídlování státních příslušníků třetích zemí na území členských států, včetně spojování rodin a přístupu k zaměstnání
 - c. boj proti neoprávněné migraci, usídlování a pracovní činnosti státních příslušníků třetích zemí na území členských států“

V následujících letech pak přijaly orgány EU v rámci třetího pilíře celou řadu společných stanovisek a doporučení jako například minimální záruky pro azylové řízení v jednotlivých členských zemích nebo harmonizovanou aplikaci pojmu „uprchlíka“, jak je zakotven v Ženevské úmluvě. Tyto dokumenty přijaté v kontextu třetího pilíře EU obsahovaly důležitá a promyšlená pravidla, avšak nebyly bezprostředně právně závazné. Členské země EU nemohly být donuceny, aby doporučení orgánů EU na svém území provedly a osoba, která žádala v členském státě EU o azyl, nemohla z téhoto doporučení přímo odvodit subjektivní práva. Na druhé straně nelze přehlédnout morální a politickou váhu jednotlivých aktů orgánů EU. Z tohoto důvodu hrála doporučení Rady EU v praxi států významnější roli, než jim příslušelo podle formálních kritérií.

Mimo rámec EU podepsaly některé členské země mezinárodní smlouvy, které přímo souvisí s otázkami azylu. Jedná se o Schengenské dohody z roku 1985 a z roku 1990 a o Dublinskou úmluvu z roku 1990. Podle téhoto úmluv se určuje, který stát je příslušný k posuzování žádosti o azyl, jinými slovy, který stát musí uprchlíka přijmout a provést s ním azylové řízení, případně se postarat o jeho extradici do země původu nebo do jiné země, která se k jeho přijetí více méně dobrovolně zavázala například v rámci readmisních dohod.

Tato právní úprava však působila velmi nepřehledně a nesourodě. Vedle sebe totiž existovaly nejrůznější právní akty, a to v podobě mezinárodních úmluv uzavřených pod záštitou Organizace spojených národů, Rady Evropy a Evropské unie, právně nezávazných aktů orgánů EU a vnitrostátních zákonů. Jednotlivé vnitrostátní orgány (především soudy, ale také správní orgány) vytvářely v rámci své činnosti specifický standard azylového řízení pro každý stát. O jednotném přístupu k otázce poskytování azylu tedy nemohla být řeč.

Stav věcí byl z právního hlediska neúnosný. Logickým výsledkem byla tedy intenzivní snaha o zprůhlednění a harmonizaci právní úpravy v Evropě. Jednání v roce 1997 vedla k nové právní úpravě, která vychází z Amsterdamské smlouvy. Tato smlouva, která vstoupila v platnost 1. května 1999, přinesla některé zásadní změny rozhodovacího procesu a kompetencí v rámci EU.

V rámci třípilířového uspořádání EU byly Amsterdamskou smlouvou přesunuty významné agendy z třetího do prvního pilíře. Otázky azylové a migrační politiky se staly společnou evropskou záležitostí a orgány EU získaly kompetenci, aby pro tyto oblasti vytvářely normy, které mají přímou a stejnou platnost ve všech členských zemích EU, a které mají také přednost před vnitrostátními předpisy. Do nové kapitoly o azylové a migrační politice patří i vízová agenda, která již byla součástí prvního pilíře. Dále byla spolupráce, která se vyvíjela na základě Schengenských dohod, převzata jako součást společného *acquis*. Dublinská úmluva, která vstoupila v platnost 1. září 1997, přinesla trochu modifikovanou úpravu, podle níž se dnes určuje stát povinný provést azylové řízení.

Podle článku 2 Smlouvy o Evropské unii bylo cílem úpravy vytvořit pevný základ pro budování EU jako prostoru svobody, bezpečnosti a práva, ve kterém se zaručuje volný pohyb osob ve spojitosti s vhodnými opatřeními, týkajícími se kontroly na vnějších hranicích, přistěhovalectví, práva azylu a předcházení a potírání zločinnosti. Přijetí Amsterdamské smlouvy se může z tohoto hlediska jevit jako pokus o systematické řešení dosavadních problémů. Úkolem orgánů EU je odstranit rozpory, které vznikly v souvislosti s nejednotnou úpravou v jednotlivých členských státech a s jejich rozličným přístupem k azylové problematice. V konečném důsledku má být dosaženo jak větší právní jistoty pro všechny osoby, které v zemích EU hledají azyl,

tak významného posílení integračního procesu. Orgány EU tak totiž mohou zasahovat do citlivých oblastí, které úzce souvisejí s bezpečností států.

2. 2 Legální migrace

Legální migrace v České republice stále ještě převyšuje počet nelegálně přistěhovaných cizinců, i když podle některých odhadů jsou počty legálně a ilegálně přistěhovalých cizinců téměř vyrovnané.

Jako hlavní důvod migrace do České republiky převažuje výrazně motiv ekonomický nad motivy politickými, humanitárními a jinými (například v roce 2003 z počtu 57 438 přistěhovalých cizinců jich 44 706 uvádělo jako důvod změnu pracoviště).

V poválečném období byla migrace široce podporována evropskými státy pro pokrytí nedostatku pracovní síly v klíčových oblastech. Avšak po poklesu ekonomiky v 70. letech minulého století a nárůstu toků nelegální migrace v 80. a 90. letech minulého století byly mechanismy regulace přijímání migrantů zpřísňeny kvůli ochraně domácího trhu práce a v některých členských státech EU bylo zaměstnávání cizích státních příslušníků zmraženo.

Od poloviny 90. let minulého století se pak opět v mnoha evropských státech objevily nové cesty přijímání ekonomických migrantů v reakci na nedostatek pracovních sil na trhu, a tak v některých zemích byly zavedeny zrychlené či preferenční postupy, zejména pokud šlo o odstranění nedostatku určitých kvalifikací, jako například v sektoru zdravotní péče. Přilákání vysoce kvalifikovaných pracovníků je všeobecně uznáváno jako významný prostředek udržení hospodářského růstu a odstraňování úzkých profili v domácích ekonomikách. Zkušenosti ukazují, že není vždy snadné přilákat těmito konkrétními cestami požadovaný počet kvalifikovaných osob. To je způsobeno řadou okolností, do určité míry i vzájemnou konkurencí jednotlivých států ve snaze přilákat určité kategorie státních příslušníků cizích zemí mezi své pracovní síly.

Poptávka je nejen po vysoce kvalifikovaných pracovnících. V mnoha členských státech, zejména v jižní Evropě, kam směruje imigrace teprve v poslední době, se objevila i potřeba pracovníků s nízkou kvalifikací.

Celkové prognózy zaměstnanosti ukazují, že v EU bude po roce 2010 nedostatek pracovních sil v důsledku jejich stárnutí a snižování počtu. Výzkum také naznačuje, že imigrační toky v dohledné budoucnosti nejspíše neklesnou. Několik studií zkoumalo, zda imigrace je či není řešením předpokládaného demografického poklesu. Sdělení Komise o imigraci, integraci a zaměstnanosti připouští, že imigrace bude v příštích letech čím dálé tím více potřebnější, aby byly pokryty potřeby trhu práce EU. Současně se však všeobecně uznává, že imigrace není řešením stárnutí populací a že vyšší čistá imigrace nezprostí tvůrce politik nutnosti zavádění strukturálních a dalších změn pro zvládnutí dopadů stárnutí populací.⁷

Podobně jako v ostatních zemích Evropy je současným demografickým trendem v České republice stárnutí populace, tedy nízká porodnost a prodlužování střední délky života. Bude-li tento trend pokračovat, hrozí České republice nedostatek pracovních sil⁸ a v důsledku toho i vážné problémy s udržením stávajícího důchodového systému. Hrozí snížení výše důchodu a zároveň zvýšení věkové hranice pro odchod do důchodu. Posuzováno z perspektivy udržení stability důchodového systému potřebujeme dokonce imigraci cizinců ve vyšším rozsahu než dosud, zejména pak těch, kteří mají zájem na dlouhodobém pobytu, usídlení u nás, a kteří jsou ochotni se do české společnosti integrovat spolu se svými rodinnými příslušníky. I tak však bude migrace dopady demografického vývoje jen zmírnovat, k obratu stávající tendenze by musely přicházet desetitisíce osob ročně. Před časově zpožděným příznivým vlivem zvýšení porodnosti, pokud se taková změna trendu dostaví, však bude migrace prakticky jediným prostředkem stabilizace penzijního systému, samozřejmě kromě jeho vlastní reformy.

Evropské státy používají různé metody při rozhodování o tom, kolik ekonomických migrantů přijmou každý rok. Toto číslo obvykle vychází z národního nebo

⁷ Sdělení Komise pro Radu, Evropský parlament, Evropský hospodářský a sociální výbor a Výbor regionů, Studie souvislostí mezi legální a nelegální migrací, Brusel, 2004, 20 s.

⁸ Za předpokladu zachování stávajícího trendu demografického vývoje bude podle prognóz na českém trhu práce v roce 2030 chybět zhruba 420 000 kvalifikovaných pracovníků.

regionálního odhadu potřeb trhu práce. Několik členských států používá systém kvót, avšak způsob jejich používání se v jednotlivých zemích liší. Některé státy stanoví celkový počet pracovníků ze zahraničí, kteří budou přijati každý rok, zatímco jiné stanoví konkrétnější kvóty pro jednotlivé sektory prací nebo dokonce typy pracovníků, např. pro sezónní pracovníky. Jiné stanoví kvóty pro jednotlivé roky po analýze potřeb trhu práce a po konzultaci s odborovými a zaměstnavatelskými organizacemi.

Další možností řešení problematiky migrace a nedostatku pracovníků na trhu je uzavírání dvoustranných dohod o pracovních silách mezi jednotlivými státy. Jejich účelem je především reagovat na nedostatek pracovních sil v přijímající zemi, ale existuje i několik druhotných motivů pro uzavírání těchto dohod. Jedná se především o otevřání nových možností pro migraci, zlepšení vztahů s třetími zeměmi, usnadnění historických vazeb a kulturní výměny, lepší řízení migračních toků a boj s nelegální migrací. Často je přítomna kombinace těchto faktorů. V případě členských států, které podepsaly dvoustranné dohody motivované zčásti snahou snížit nelegální migrační toky, je hodnocení jejich dopadu smíšené. Většina z nich nevidí přímou souvislost mezi zaváděním dvoustranných programů a snižováním nelegálních migračních toků. Mnoho z nich zjistilo, že je obtížné určit jaký je dopad dvoustranných dohod na nelegální migrační toky, jelikož ve hře je často celá řada dalších faktorů přispívajících ke snižování nelegálních migračních toků.

Práva udělovaná pracovníkům v rámci těchto programů se liší podle účelu dané dohody a podmínek sjednaných mezi vysílajícími a přijímajícími zeměmi. Většina z nich zajišťuje, že přijatí pracovníci mají nárok na stejné pracovní podmínky a odměny jako vlastní státní příslušníci. Některé obsahují ustanovení zajišťující návrat pracovníků na konci jejich pobytu, jako je například převod příspěvků sociálního zabezpečení, a v některých případech ukládající zaměstnavatelům složení záruky za každého takového přijatého pracovníka, na jejíž vrácení vzniká nárok až po návratu dotyčného pracovníka. Právo na spojení rodiny není sezónním pracovníkům poskytováno, což je další prostředek pro zajištění jejich návratu. Pro mnoho státních příslušníků třetích zemí je využívání dvoustranných dohod výhodné a mnoho z nich si zajišťuje obživu pravidelnou účastí v těchto programech. Dvoustranné programy jsou pro pracovníky přitažlivou formou rozvoje jejich dovedností, seznámení se s lepšími

pracovními podmínkami a vydělání tvrdé měny, ale také získání zkušeností s životem v jiné zemi.

2. 3 Nelegální migrace

Jak již bylo uvedeno, za nelegální migraci považujeme nezákonné vstup osob přes hranice daného státu, případy nedovoleného způsobu opuštění státu, ale i případy nelegálního pobytu, tedy porušení zákonem předepsaných podmínek pro pobyt cizince.

Nelegální migrace je fenomén, který by za určitých podmínek mohl vyvolat ohrožení vnitřní stability společnosti. Statistikami je prokázáno, že se největšího počtu trestných činů páchaných cizinci na území České republiky dopouštějí právě osoby z řad nelegálních imigrantů. Jedná se o osoby, které ilegálně překračují hranice, vyhýbají se kontrolám a připravují si další trestnou činností cesty k pronikání do dalších západoevropských zemí.⁹

Z těchto důvodů je nelegální migrace Vládou České republiky dlouhodobě řazena mezi priority bezpečnostní politiky v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti. Vzhledem k závažnosti problematiky migrace předkládá Ministerstvo vnitra každoročně Vládě a Parlamentu ČR na základě usnesení vlády ČR č. 467 ze dne 25.8.1993 a na základě usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR č. 716 ze dne 28.6.1995 samostatný materiál o situaci v oblasti migrace na území České republiky za kalendářní rok.

S ohledem na to, že nelegální migranti se nehlásí u orgánů státní správy, je samozřejmě obtížné vytvořit si přesný obraz o rozsahu nelegální migrace v České republice. Odhad toků nelegální migrace mohou být stanoveny odvozeně na základě stávajících ukazatelů souvisejících s tímto jevem, jako je například počet zamítnutých vstupů či vykázání zadržených nelegálních migrantů na hranicích či ve vnitrozemí, odmítnutých žádostí o azyl nebo jiných forem mezinárodní ochrany apod. K těmto číslům je nutné přičíst značný počet těch osob, které nežádají o žádnou formu mezinárodní ochrany, ať již proto, že vstoupily na území republiky nelegálně nebo

⁹ ZAPLETAL, J., a kol.: Kriminologie, Díl II Zvláštní část, 4. vyd, Praha: Policejní akademie ČR, 2002, 170 s., ISBN 80-7251-095-9, s.161

proto, že si „prodloužily pobyt“. Odhady počtu nelegálních migrantů v České republice se dlouhodobě pohybují okolo 200 000 nelegálně pobývajících osob. Přesnější čísla není možné považovat za spolehlivá.

Na úrovni Evropské unie panuje názor, že rozsah nelegální migrace v Evropě je značný a snižování nelegálních migračních toků je považováno za politickou prioritu na úrovni jednotlivých států i EU. Je proto důležité vědět jaká je skladba nelegálních migrantů a proč přicházejí do EU, aby bylo možné formulovat efektivní politiky pro boj s tímto jevem.

Výzkumy profilu nelegálních migrantů jsou poměrně vzácné. Existují však důkazy, které naznačují, že největší procento nelegálních rezidentů tvoří muži ve věku 20 až 30 let, kteří jsou mladí, pohybliví a ochotní přijímat rizika. Byl zjištěn nárůst počtu mladých žen a mnohem nižší podíl starších osob obou pohlaví mezi nelegálními migranty. Některé informace dostupné v členských státech naznačují, že nelegální migranti mají všeobecně nižší kvalifikaci a tudíž neodpovídají zpravidla potřebám trhu práce, který je jejich cílem. Jiné výzkumy však naznačují, že roste počet nelegálních migrantů, kteří jsou vzdělaní a rozhodli se migrovat ve snaze najít si lepší život.

Rozhodnutí přijít do zahraničí jsou obvykle vedena celou řadou motivů, ekonomické aspekty nejsou zdaleka jedinými faktory. Rozhodnutí migrovat vychází z individuálního posouzení řady „vyháněcích“ faktorů, jako je nezaměstnanost či trvale nízká úroveň odměňování, přírodní katastrofy či ekologická devastace, a „přitahujících“ faktorů, jako je neoficiální sektor a zaměstnání za vyšší mzdy, politická stabilita, dodržování zákonnosti a efektivní ochrana lidských práv, odlišné podmínky na trhu práce. Nelegální migranti činí svá rozhodnutí navzdory různým dalším faktorům, které mají odrazující efekt, jako jsou mimo jiné vysoké náklady při migraci a riziko zadržení či trestního stíhání ze strany orgánů ochrany hranic.

Poté, co překročí hranice, se mnoha nelegálním migrantům daří nalézt práci ve skryté ekonomice, což dokládá, že existuje jasná vazba mezi nelegální migrací a neoficiálním trhem práce¹⁰. Nelegální migranti pracují převážně v sektorech, kde se uplatňují pracovníci s nízkou kvalifikací, jako je stavebnictví, zemědělství, veřejné

¹⁰ Např. v Evropské unii je rozsah stínové ekonomiky odhadován na 7 až 16% HDP, i když zdaleka není tvořena pouze nelegálními imigranty.

stravování nebo úklid a domácí práce. Často jsou najímáni na práce, které jsou špinavé, nebezpečné a náročné (v zahraniční literatuře označované jako „3 D“ - dirty, dangerous and demanding work¹¹), které nejsou vyhledávané domácí pracovní silou. Tendence nelegálních migrantů nacházet práce s nízkými nároky na kvalifikaci ve stínové ekonomice nevyplývá pouze ze skutečnosti, že nemají příslušný status, kvalifikaci či požadované jazykové znalosti pro jiné práce. Kvalifikovaní nelegální migrant mohou obtížně nacházet práci v sektoru, pro který byli vyškoleni, nejen proto, že nemají příslušné pracovní povolení, ale také proto, že jejich kvalifikace není zejména v rámci EU uznávána. Tito lidé pracují v sektorech s nízkými nároky na kvalifikaci v členském státě kvůli tomu, že nemají nezbytné dokumenty, a že odměna je často mnohem vyšší než za kvalifikovanou práci v zemi jejich původu.

2. 3. 1 Trestná činnost přímo související s nelegální migrací

2. 3. 1. 1 Převaděčství

Pojmem převaděčství označujeme organizování nedovoleného překročení státní hranice pro jiného.

Nelegální migrace představuje ohrožení nejen národní suverenity zemí, ale i nebezpečí pro migranti, kteří jsou vystavováni značné deprivaci, sociálním a ekonomickým těžkostem a nedůstojnému postavení. V důsledku toho jsou snadno zranitelní a zneužitelní ke kriminalitě. Převaděčské organizace v současné době nečekají na zájem migrantů, ale sami je v jejich domovské zemi aktivně získávají pro migraci za pomoc falešných příslibů. Zajištění nelegálního přechodu do cílové země často znamená naprosté majetkové zruinování běženců, kteří se pak snadno dostávají do naprosté závislosti na zločinecké organizaci (jsou snadno vydíratelní pro nelegální pobyt v zemi nebo splácejí vlastní kriminální činností své dluhy vůči organizaci).

V rámci organizování nelegálního překračování hranic lze rozlišovat tři základní specializované funkce, a to převaděče, dopravce a ubytovatele.

¹¹ TAYLOR, I., Crime, market-liberalism and the Europia idea, In RUGGIERO, V., SOUTH, N., TAYLOR, I., The New European Kriminology, London: Routledge, 1998, 520 s. ISBN 0-415-16293-9, s. 376

Dopravci a ubytovatelé jsou převážně Češi. Dopravci zajišťují přepravu migrantů z míst přechodného ubytování ke hranici, případně odvoz po přechodu hranice hlouběji do vnitrozemí. Dříve to byli většinou taxikáři a soukromí dopravci nabízející své služby migrantům, dnes se jedná spíše o lidi najaté organizací na tuto specifickou činnost.

Úlohu převaděčů plní především mladší lidé, muži ve věku do 30 let, starší jen výjimečně. Většinou se jedná o lidi z nižších společenských vrstev, s nižším vzděláním, někdy se jedná o nezaměstnané nebo lidi s příležitostným zaměstnáním z řad místních osob. Převaděči obvykle používají své osvědčené cesty (tzv. kanály) přes hranice. Čeští převaděči a dopravci běžně pracují pro organizace řízené cizinci, opačné případy jsou vzácné.

Experti v této oblasti se shodují, že individuálně působící převaděči již téměř vymizeli a jednoznačně převládají mezinárodní organizace, resp. organizace řízené cizinci.¹²

Většina organizací zabývajících se přepravou migrantů se snaží o legální krytí svých zisků. Zejména čínští organizátoři působí pod hlavičkou různých firem, které se pak stávají centry přepravy pro migrány. Ti si pak u těchto firem obvykle musí odpracovat náklady spojené s cestou.

Přísun migrantů ze zahraničí je zajišťován dalšími organizačními články. Téměř vždy je zajištěna spolupráce na druhé straně hranic, která spočívá v předání migrantů konkrétní osobě nebo jejich doprovodem až na místo určení.

Pro případ zadržení skupiny nelegálních migrantů na hranicích mají téměř všechny organizace připraveny krycí legendy, které migranti i převaděči důsledně uplatňují. Dodržování legendy je vynucováno jednak strachem z možné odvety, jednak i vědomím migrantů, že při prozrazení organizátorů ztrácejí možnost dalšího pokusu o přechod, popřípadě již zaplacenou částku.

¹² SCHEINOST, M., Nelegální migrace a převaděčství jako jedna z aktivit organizovaného zločinu, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1995, s. 95, ISBN 80-85008-06-1

2. 3. 1. 2 Obchodování s lidmi

Další vysoko nebezpečnou trestnou činností úzce spojenou s překračováním hranic je organizování obchodování s lidmi.

Až do nedávné doby byl jedním z problémů řešení této otázky nedostatek shody na mezinárodní úrovni k otázce definice obchodování s lidmi. Navíc existovala nejasnost v rozdílu mezi obchodováním, pašováním a nelegální migrací. Tyto problémy řeší do velké míry na mezinárodní úrovni Protokol OSN o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména ženami a dětmi, kterým se doplňuje Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (dále jen „Protokol OSN o obchodování“). Protokol obsahuje celosvětově uznávanou definici.

Definice obsažená v článku 3 (a), obsahuje 3 odlišné, ale vzájemně propojené prvky:

1. zjednání, dopravení, ukrývání, zadržování nebo vydání osoby;
2. užitím násilí, pohrůžky násilí nebo lstí, anebo zneužitím moci nebo jeho omylu, nebo poskytnutím či obdržením plateb nebo výhod za účelem dosažení souhlasu osoby, mající kontrobu nad jinou osobou;
3. pro účely vykořisťování prostitucí jiných nebo jinými formami sexuálního vykořisťování, nucených prací nebo služeb, otroctví, praktik podobných otroctví, nevolnictví, nebo odebíráni orgánů.

Co se týče pohybu obětí, dělá Úmluva jasný rozdíl mezi obchodováním s lidmi a pašováním migrantů, které podléhá jinému Protokolu, kterým se doplňuje výše uvedená Úmluva.

Účelem pašování je nelegální překročení hranic, zatímco účelem obchodování je vykořisťování obchodované osoby, při pašování jde primárně o ochranu států proti nelegálním migrantům, zatímco u obchodování jde primárně o ochranu jednotlivce proti vykořisťování a zneužití. Rozlišujícím kritériem mezi pašováním a obchodováním je tedy existence oběti, tj. osoby, jejíž individuální práva byla dotčena. Trestný čin pašování naopak jako takový nepoškozuje individuální práva, ale politické zájmy státu, jehož hranice jsou překročeny. Pašované osoby jsou však také samy často oběťmi porušování lidských práv.

Ještě problematičtější je ta skutečnost, že v okamžiku pohybu oběti je často nejasné, zda se jedná o osobu obchodovanou nebo pašovanou. Ani oběti samy, ani pohraniční úředníci nemusejí znát konečný účel, pro který je osoba převážena, ani vlastní podmínky, ve kterých se bude nacházet.

Jako hlavní příčiny obchodování s lidmi působí v podstatě stejné makroekonomické a sociální faktory jako při nelegální migraci. Narůstající poptávka po levné nekvalifikované pracovní síle, jakož i poptávka po domácích a sexuálních službách, představují silné faktory vedoucí k legální i nelegální migraci.

Nový výzkum týkající se vlivu poptávky na obchodování s lidmi ukazuje, že neregulovaná povaha části pracovního trhu, dostatečná dodávka levné pracovní síly společně s nedostatečností sociálních norem, které regulují chování zaměstnavatelů a klientů včetně klientů sexuálních služeb, jsou klíčovými faktory vysvětlujícími povahu poptávky jako hnacího faktoru obchodování s lidmi.¹³

Nejsou-li dostupné cesty legální migrace, stává se řešením migrace nelegální. V tomto kontextu jsou restriktivní imigrační zákony kontraproduktivní a samy naopak přispívají k obchodování s lidmi.

Evropská komise vydala pro členské státy řadu doporučení ke snižování náchylnosti k obchodování s lidmi. Mezi hlavní opatření patří zejména:

- zajištění vydávání řádných dokladů při narození, sňatku či udělení občanství všem osobám;
- potíráni násilí a diskriminace žen například posilováním citlivosti vůči pohlaví a rovného vztahu mezi pohlavími;
- zajištění ženám rovný přístup k ekonomickým a finančním zdrojům;
- potíráni všech forem diskriminace menšin pomocí rozvoje programů, které poskytují základní vzdělání, gramotnost, možnost zajistit si vlastní živobytí, a které odstraňují překážky pro podnikání.

Vzhledem k tomu, že organizovaný zločin nejlépe vzkvétá v regionech s omezenou správní a sociální infrastrukturou, je třeba opatření proti obchodování zaměřit též na posílení místních a národních mechanismů k budování demokratických institucí.

¹³ Evropská komise Generální ředitelství pro justici, svobodu a bezpečnost, Zpráva expertní skupiny o obchodování s lidmi, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005, 335 s. ISBN 80 7338 044 7, s. 218

Taková obecná opatření, včetně opatření k posílení právního státu, patří mezi důležitá preventivní opatření a měla by být součástí každé celkové strategie proti obchodování s lidmi¹⁴.

2. 3. 1. 3 Padělání cestovních dokladů

Běžnou doprovodnou nelegální činností, která se úzce váže na organizování nelegální migrace, je padělání a pozměňování cestovních dokladů.

Používání neregulérních osobních průkazů se stalo záležitostí především po 1. 5. 2004 v souvislosti s rozšířením Evropské unie o nové členské státy. Právě doklady nových členských států byly v roce 2004 na státních hranicích České republiky používány nejčastěji, a to jak při vstupu do České republiky, tak především v opačném směru. Občanům zemí Evropské unie postačí k přechodu státních hranic z jednoho členského státu do druhého osobní průkazy. Na tuto skutečnost takřka okamžitě zareagovaly osoby, které nelegálním migrantům zajišťují získávání potřebných cestovních dokladů, a také osobní průkazy se v roce 2004 staly častým předmětem zneužívání.¹⁵

Co se týče způsobu padělání a pozměňování používaných dokladů převažuje používání cestovních dokladů jiných osob, většinou po výměně fotografie právoplatného držitele za snímek osoby, která se dokladem prokázala, případně po výměně celé identifikační stránky.

Fotografie nebo identifikační strana celá bývají například nahrazeny pomocí scanneru a barevných tiskáren, někdy nesou stopy po manipulaci s původní jistící fólií. Některé zásahy jsou policisty odhaleny prostou vizuální kontrolou, u kvalitnějších padělek je nutné využít technické prostředky. Někdy jsou v dokladech zaznamenány ještě další změny, například padělky otisků přechodového razítka, přepsání údajů apod.

Nejčastěji dochází ke zneužívání starších modelů cestovních pasů, které mají nízký stupeň zabezpečení, což platí o často používaných cestovních pasech Polska a Litvy. U

¹⁴ Evropská komise Generální ředitelství pro justici, svobodu a bezpečnost, Zpráva expertní skupiny o obchodování s lidmi, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005, 335 s. ISBN 80 7338 044 7, s. 123

¹⁵ Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2004, s. 88

těchto dokladů je výměna fotografie velmi špatně zjistitelná, neboť při kvalitní práci nezůstávají na identifikační straně stopy po zásahu.

U cestovních dokladů Litvy však již byly zaznamenány i případy pozměnění nových modelů s polykarbonátovou stranou s osobními údaji. Původní podobenka a osobní údaje jsou odstraněny a nahrazeny novými. V těchto případech jsou zásahy pouhým okem nezjistitelné.

V tomto smyslu je kladen velký důraz na kvalitu zabezpečení českých dokladů. Naděje jsou vkládány především do aplikace biometrických prvků do cestovních dokladů.

3. Cizinci a kriminalita v ČR

3. 1 Počet cizinců v České republice

Česká republika se v 90. letech 20. století proměnila ze země převážně zdrojové, kterou byla do roku 1989 (odhaduje se, že v letech 1948-1989 emigrovalo z České republiky přibližně 500 000 osob¹⁶), na zemi převážně tranzitní nebo cílovou a stala se tak v oblasti migrace součástí takzvané nárazníkové zóny oddělující západní Evropu od její východní části.

Po roce 1991 začal stoupat počet cizinců s trvalým a dlouhodobým pobytom na území České republiky. V roce 1997 bylo podle Českého statistického úřadu na území České republiky již 220 187 cizinců¹⁷. Od roku 2000 v souvislosti se změnami v zákoně o pobytu cizinců a se zavedením vízové povinnosti např. s Moldávií, Ukrajinou nebo Běloruskem dochází k mírnému poklesu počtu cizinců (zhruba o 30 000 osob), v dalších letech pak má imigrace opět vzrůstající tendenci.

K 31.12.2006 evidovalo Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie Ministerstva vnitra České republiky 321 456 cizinců. Trvalý pobyt mělo 139 058 těchto cizinců, dlouhodobý pobyt (nad 90 dní) pak 182 271 cizinců. Ke stejnemu datu činil počet obyvatel podle údajů Českého statistického úřadu 10 287 189 osob, cizinci tak tvoří zhruba 3,12% populace České republiky.

Vedle těchto osob se předpokládá také relativně vysoký počet nelegálně pobývajících cizinců, odhady se dlouhodobě pohybují kolem 200 000 osob.

Složení cizinců z hlediska státního občanství se již od roku 1996 na prvních pěti místech nemění. V jednotlivých letech se pouze střídají na prvních dvou pozicích Slovensko a Ukrajina a na pozici třetí a čtvrté Vietnam a Polsko. Z celkového počtu 321 456 cizinců evidovaných k 31. 12. 2006 představovali občané Ukrajiny 31,9 % (102 594 osob), občané Slovenska 18,1 % (58 384 osob) a občané Vietnamu 12,6 %

¹⁶ BROUČEK, S.: K některým otázkám migrace na území ČR po II. Světové válce, In: Národní diskuse u kulatého stolu na téma vztahů mezi komunitami. Sborník dokumentů, Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 1998, s. 17-24

¹⁷ V polovině 80. let 20. století se pohyboval počet cizinců v ČR mezi 34-37 tisíci osob.

(40 779 osob). Za nimi s odstupem následovalo státní občanství Polska (18 894 cizinců, 5,8 %) a státní občanství Ruska (18 564 osob, 5,7 %).

3. 2 Podíl cizinců na páchané kriminalitě

Od roku 2000 dochází ke stálému pozvolnému snižování počtu evidovaných trestních činů. Od roku 1999, kdy bylo dle statistik spácháno na území České republiky nejvíce trestních činů v novodobé historii (cca 427 tis.), kriminalita, nebo alespoň její část evidovaná orgány činnými v trestním řízení a komentovaná v oficiálních dokumentech, prokazatelně klesá (do konce roku 2004 až na 352 tis. trestních činů)¹⁸.

Pokles počtu evidovaných trestních činů je však současně doprovázen poklesem počtu objasněných trestních činů, přesněji řečeno poklesem počtu evidovaných trestních činů, u kterých pachatel byl znám či zjištěn.

Procento tzv. objasněnosti zůstává po léta zhruba stejné a pohybuje se kolem 38 % objasněných trestních činů z celkového počtu evidovaných trestních činů.

Stagnace celkového počtu pachatelů je provázena pokračujícím zvyšováním počtu recividistů a zvýšením počtu pachatelů cizinců.

Nejvyšší podíl cizinců na celkovém počtu trestně stíhaných osob v České republice byl zaznamenán v roce 1994, kdy začali být ve statistikách Evidenčně statistického systému kriminality (ESSK¹⁹) mezi cizinci vykazováni občané Slovenské republiky.

¹⁸ MAREŠOVÁ, BALOUN, CEJP, MARTÍNKOVÁ : Kriminalita v roce 2004, 1.vyd., Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, 136 s. ISBN – 80-7338-046-3

¹⁹ Evidenčně statistický systém kriminality Policie ČR specifikuje jednotlivé druhy kriminality podle takticko-statistiké klasifikace. K evidenci kriminality dochází na základě oznámení podaných občany či Policií ČR operativně zjištěných skutečností, nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Podmínkou jejich zařazení do evidence kriminality je stanovení trestně právní kvalifikace. Základními jednotkami ESSK jsou: a) skutek, který představuje jeden trestný čin a b) pachatel trestného činu, kterými mohou být evidovány i osoby, které následně nejsou trestně stíhány (např. nejsou z důvodu věku trestně odpovědné). Za objasněný se považuje trestný čin, kdy bylo zahájeno trestní stíhání či bylo sděleno podezření z trestného činu nebo byla včetně odložena podle § 159a odst. 2 a 3 tr. řádu, tj. je-li trestní stíhání nepřípustné podle § 11 odst. 1 nebo je-li trestní stíhání neúčelné podle § 172 odst. 2 písm. a) nebo b). Údaj „stíhané a vyšetřované osoby“ v sobě zahrnuje osoby, proti kterým bylo zahájeno trestní stíhání nebo kterým bylo sděleno podezření, a osoby, jejichž trestní stíhání je nepřípustné nebo neúčelné. Výše zjištěné škody je zjišťována zejména od poškozené osoby, policejním orgánem, odhadcem působícím v příslušném oboru, soudním znalcem a pojíšťovnou. Při započetí šetření se uvádí první zjištěná škoda, u neukončených trestních věcí má zjištěná škoda charakter orientační.

Od té doby se zastoupení cizinců snižovalo, až do roku 2002, kdy podíl cizinců na páchané kriminalitě klesl pod hodnotu 5%. Od roku 2002 znova zvolna roste.

V 1. pololetí roku 2003 bylo v ČR trestně stíháno 61 552 osob, z toho 3305 cizinců (oproti roku 2002 vzrostl tento počet o 285 osob, tedy o 9,4%), což představuje 5,4% z celkového počtu trestně stíhaných osob.

V České republice bylo podle údajů státních zastupitelství a soudů v roce 2004 stíháno 121 531 osob, z toho 7215 cizinců (5,9%). Obžalováno bylo 75 861 osob, z nich 2 967 cizinců (4%), a pravomocně odsouzeno 68 443 osob, z toho 4 099 cizinců (6% všech odsouzených).

Již od roku 1993 stojí na 1. místě statistik trestně stíhaných cizinců občané Slovenské republiky. Podíl slovenských občanů mezi trestně stíhanými cizinci na území ČR do roku 2000 klesal, od roku 2000 pak pozvolna stoupá, podle statistik Policie ČR služby cizinecké a pohraniční policie činí v současnosti 33%. Za občany Slovenské republiky jsou na druhém místě v počtu trestně stíhaných osob státní příslušníci Ukrajiny. Nejvyšší počet byl u nich zaznamenán v roce 2003 (1710 trestně stíhaných). V následujících letech se počet trestně stíhaných občanů Ukrajiny nezvyšoval. Tito státní příslušníci tvoří zhruba 24% z celkového počtu trestně stíhaných cizinců. Na dalších místech statistiky trestně stíhaných cizinců figurují občané Vietnamu (427 osob, 12,1%), Polska, Ruska a SRN.

Z hlediska místního rozložení kriminality cizinců lze konstatovat, že platí určitá souvislost mezi oblastmi nejčastěji využívanými cizinci při nelegální migraci přes Českou republiku, oblastmi s vyšší koncentrací cizinců s povoleným pobytom a regiony s vysokým podílem trestně stíhaných cizinců.

Dlouhodobě nejvíce zatíženým územím v české republice z hlediska trestné činnosti, a to jak obecně, tak z pohledu kriminality cizích státních příslušníků, je hlavní město Praha (v rámci území metropole je dlouhodobě páchané přes 30% všech trestních činů cizinců). To souvisí jednak s turistickým ruchem, při kterém se cizinci často stávají jak pachateli, tak oběťmi trestné činnosti, jednak se skutečností, že se zde podle statistik povolených pobytů na vízum nad 90 dnů nebo na základě povolení k trvalému pobytu zdržuje a pracuje nejvíce cizinců z celé České republiky (k 31. 12. 2005 zde mělo hlášený pobyt 89 997 cizinců).

Mimo hlavní město je nejvíce cizinců stíháno v Jihomoravském a Moravskoslezském kraji, ve kterých zejména města Brno a Ostrava vykazují vysoké počty cizinců i vysoké procento kriminality.

Podle údajů v ESSK tvořily zhruba 27% cizinců, proti kterým bylo zahájeno trestní stíhání v 1. pololetí 2005, osoby, které pobývaly v České republice formou trvalého pobytu nebo pobytu na vízum nad 90 dnů. Necelé 4% z počtu trestně stíhaných tvořili cizinci pobývající na území České republiky za účelem řízení o azylu. Meziročně výrazně stouplo počet trestně stíhaných cizinců, kteří pobývali na území České republiky neoprávněně (o 35,7%).

Nejvíce frekventovaným trestním činem páchaným cizinci je maření výkonu úředního rozhodnutí podle §171 trestního zákona. Pro tento trestní čin bylo v 1. pololetí roku 2005 stíháno 708 osob, tedy zhruba 20% z celkového počtu trestně stíhaných cizinců. Dále byly cizinci trestně stíhání zejména pro trestné činy majetkové (29%) a násilné (asi 16%). Zhruba 18% připadlo v tomto období na kategorii hospodářských trestních činů, do které však ESSK řadí i trestní čin padělání a pozměňování veřejné listiny (dle § 176 trestního zákona), který se vztahuje i na padělání a pozměňování cestovních dokladů a který tvoří z této kategorie více jak čtvrtinu.²⁰

3. 3 Cizinci a organizovaný zločin

Organizovaný zločin patří k nejnebezpečnějším způsobům páchaní kriminality vůbec, je velmi resistentní vůči vnějším represivním opatřením, struktury zločineckých skupin jsou velmi stabilní, dlouhodobě zacílené a mají velkou regenerační schopnost.

Jednotná a mezinárodně platná definice organizovaného zločinu není dosud formulována. Lze jej vymezit jako opakující se (soustavné) páchaní cílevědomě koordinované závažné trestné činnosti (a aktivit tuto činnost podporujících), jehož subjektem jsou zločinecké skupiny nebo organizace (většinou s vícestupňovou vertikální organizační strukturou), a jehož hlavním cílem je dosahování maximálních

²⁰ údaje byly převzaty ze Zprávy o migraci na území České republiky za rok 2005

nelegálních zisků při minimalizaci rizika (zajišťovaného prostřednictvím kontaktu v rozhodovacích společenských strukturách).

K základním znakům, které by měly být vždy v celém rozsahu přítomny u každé skupiny organizovaného zločinu, patří:

- trvající spolupráce více osob, z nichž každá má pevně stanovené specifické úkoly,
- páchaní závažné trestné činnosti s úmyslem získat prospěch,
- vysoká profesionalita, tj. stabilita, koncepčnost, důkladná příprava akcí, konspirace,
- disciplína, stanovené normy chování a kontroly, dokonalé vybavení.

Mezi další znaky organizovaného zločinu, z nichž mohou být přítomny jen některé, nebo se nemusí uplatňovat v plném rozsahu, patří:

- naprostá koncentrace moci v rukou nejvyššího šéfa, sice s delegací pravomoci na střední články, ale zároveň s naprostou totalitou a úplným potlačením jakékoli demokracie,
- používání násilí nebo jiných prostředků zastrašování uvnitř skupin, mezi skupinami i vůči okolnímu světu,
- využívání kontaktu na politiky, veřejnou správu, orgány prosazování práva, orgány výkonu spravedlnosti, ekonomiku, sdělovací prostředky, prosazování vlastních zájmu prostřednictvím spolupráce, kompromitování, korupce, nátlaku,
- snaha získat potřebné informace a využít je pro zvýšení zisku a snížení rizik,
- aktivní využívání značného bohatství,
- fungování na mezinárodní úrovni.²¹

V České republice se v odborné literatuře někdy o vhodnosti pojmu „organizovaný zločin“ polemizuje²², přičemž je dáván v úvahu termín „trestná činnost zločineckých

²¹ CEJP, M., Organizovaný zločin v České republice III, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, 157 s. ISBN 80-733-027-7

²² Viz např. Chmelík, J., Konrád, Z., Porada, V.: Organizovaný zločin, Kriminalistika č 1/1998, str. 38

organizací". Polemika vychází z praktických postřehů - za organizovaný zločin totiž je někdy považována každá kriminalita s prvky organizovanosti.

Trestní zákon v této souvislosti definuje v § 89 odst. 17 pojem zločinného spolčení. Jedná se o společenství více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdelením funkcí a dělbou činností, které je zaměřeno na soustavné páchaní úmyslné trestné činnosti. Po nabytí účinnosti novely č. 134/2002 Sb. již nemusí být zločinné spolčení zaměřeno na dosahování zisku soustavným páchaním trestné činnosti, ale v zájmu efektivnějšího postihu postačí, aby v některých případech sledovalo např. negativní ovlivnění chodu státního aparátu popř. vůbec nemělo převažující jednotící cíl, který svou činností sleduje.²³

V praxi je obvykle důležité rozlišit, kdy jde o obyčejnou skupinu pachatelů, byť třeba trestná činnost, kterou vyvíjí, vykazuje rysy organizovanosti v podobě koordinace akcí a kooperace pachatelů, a kdy tyto skupiny již lze řadit do oblasti organizovaného zločinu (z hlediska trestního práva tedy kvalifikovat jako zločinné spolčení).

U obyčejných skupin nemá na rozdíl od organizovaného zločinu vyvíjená trestná činnost „podnikatelský“ charakter, neprodukuje systematicky nabídku zboží či služeb. Nenalézáme u nich rozvinuté doprovodné krycí a zabezpečovací činnosti. Struktura těchto skupin je méně diferencovaná, působnost teritoriálně omezená, hierarchie je jednoduchá, maximálně dvoustupňová, řízení nebývá odděleno od výkonu. Takové skupiny sice mohou páchat trestnou činnost organizovaným způsobem (ve spolupráci členů), ale neměly by být do oblasti organizovaného zločinu zařazovány. Typickým případem takových skupin mohou být např. skupiny kapsářů.

Je také vhodné provést rozlišení mezi organizovaným zločinem a gangem. Přestože gangy (zvláště motocyklové, případně gangy vězeňské), bývají k organizovanému zločinu často přiřazovány (zejména ve skandinávských zemích a v USA; tam i na základě terminologické tradice z doby rozmachu organizovaného zločinu ve dvacátých letech 20. století, kdy byli členové zločineckých organizací označení jako gangsteři), lze u nich shledat některé významné odlišnosti.

²³ NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., a kol., Trestní kodexy; trestní zákon, trestní řád a související předpisy (kommentář), 2. vyd. Praha: Eurounion, 2002, 1640 s. ISBN 80-7317-009-4, s. 144-145

Gangy bývají obvykle vázány na specifické prostředí či lokalitu (gangy pouliční, motocyklové, vězeňské), bývají charakteristické věkovým (pouliční gangy) či etnickým složením svých členů (gangy vězeňské, gangy velkoměstské v etnickým promíšeném prostředí). Obvykle vykazují nižší stupeň organizovanosti a hierarchizace, vyznačují se menší stabilitou. Motiv dosahování stálého vysokého zisku nebývá při založení a v následné činnosti jednoznačně primární, naopak může převažovat motiv autority či dominace v určitém prostředí spojený s motivem vnitřní solidarity, ochrany a jistoty, kterou gang svým členům poskytuje. Zejména u pouličních a motocyklových gangů může být hodnotou příslušnost ke gangu sama o sobě, což souvisí i s poměrně charakteristickým znakem gangů a sice tím, že příslušnost k určitému gangu bývá v daném prostředí veřejně přiznávána, nezřídka prostřednictvím různých symbolů přímo manifestována, na rozdíl od přísné konspirace organizovaného zločinu.

Případná trestná činnost bývá méně sofistikovaná, méně zakonspirovaná a kvalifikovaná, s větším příklonem k přímočařejšímu jednání s použitím násilí, než je tomu u organizovaného zločinu. Dopravné (krycí a zabezpečovací) činnosti včetně korupce nejsou pro činnost gangu charakteristické, naopak konflikt gangu s veřejnou mocí bývá otevřený.

Gangy by bylo možné do určité míry označit jako jednodušší vývojovou formu, případně jeden ze zdrojů organizovaného zločinu.²⁴

V celé světové kriminologii je dlouhodobým problémem, že chybějí spolehlivé statistické údaje o výskytu organizovaného zločinu, což je zaviněno i nejasněností tohoto pojmu. To také komplikuje mezinárodní srovnání o rozsahu organizovaného zločinu. Převážná část organizovaného zločinu je odhalována proaktivní činností policie - množství odhalených a stíhaných trestních činů proto závisí na kapacitních možnostech a prioritách policie. Skrytý organizovaný zločin je na celém světě mnohem vyšší, než vykazují statistiky.

Vymezení organizovaného zločinu, vyjádřené posléze v právních normách, má zásadní význam pro praxi orgánu činných v trestním řízení při uplatňování postupů

²⁴ CEJP, M., Organizovaný zločin v České republice III, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, 157 s. ISBN 80-733-027-7, s. 26-27

přípustných při odhalování, objasňování a stíhání organizovaného zločinu, nemluvě o nutnosti dosažení alespoň základní shody nad pojetím jevu, který je označován za globální hrozbu.

Kriminologická diskuse nad pojetím organizovaného zločinu proto představuje informační základ, nutný k následnému stanovení právní definice, která závazně vymezí rozsah činů, jež mohou být jako organizovaný zločin stíhány, a také okruh prostředků a nástrojů, které mají orgány činné v trestním řízení vůči němu k dispozici.

Je evidentní, že úzké či nejasné pojetí organizovaného zločinu bez zřetelného stanovení definičních znaků neumožní účinný postup proti tomuto fenoménu. Naopak příliš široké pojetí neúměrně rozšiřující hranice pojmu organizovaného zločinu umožňuje používat výjimečné nástroje a pravomoci uplatňované vůči organizovanému zločinu v šíři, která by již mohla překračovat hranice chráněných občanských práv a svobod.

3. 3. 1 Etnický prvek v organizovaném zločinu

Zločinecké organizace vznikají a udržují se obvykle jako seskupení osob stejného etnického původu. Jednotícím prvkem je tak stejná národnost, především jazyk a kultura, přičemž podle konkrétních okolností může být jednotící kritérium i podstatně užší např. lokální původ, příslušnost k příbuzenské skupině či rodu.

Jakmile se organizace rozrosté co do počtu svých členů i aktivit, začne obvykle do své činnosti zapojovat i osoby jiného etnického původu. Ty však působí převážně na úrovni námezdních sil podílejících se na konkrétních jednorázových akcích, nebo na úrovni spolupracovníků a poradců, zejména pokud organizace působí v etnicky odlišném prostředí, kde potřebuje získávat a zprostředkovávat kontakty nebo zajišťovat různé služby. V některých případech mohou být i tyto osoby řádnými členy organizace, většinou na nižší, výkonné úrovni. Přesto však zůstávají řídící funkce organizace v rukou etnicky stejnorodých členů, kteří ovlivňují řízení organizace a zajišťují její kontinuitu. Osoby odlišného etnického původu vesměs nepronikají

v organizaci výše než na úroveň středního článku řízení a i na tuto úroveň spíše výjimečně.²⁵

Podle výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci v České republice dlouhodobě převažují mezinárodní zločinecké organizace nad domácími (podle informací Policie ČR jsou v přibližně 75 – 80 % zločineckých organizací působících v České republice významným způsobem zapojeni cizinci).

Tyto zločinecké organizace jsou v přímých vazbách na zahraničí a jejich činnost na našem území se tedy odvíjí od trendů mezinárodního organizovaného zločinu.

Stále trvá velký zájem zločineckých organizací o pronikání do Západní Evropy prostřednictvím České republiky. Velmi výrazná je také snaha vedoucích struktur zločineckých skupin legalizovat svoje postavení a zisky prostřednictvím získání vlivu na státní správu, tj. snaha ji ovlivňovat, eventuálně přímo umístit osoby spojené s organizovaným zločinem do státních institucí. K tomu používají různých způsobů - korupce ve všech formách, vydírání, sponzorování zájmových skupin či jednotlivců apod.²⁶

Zločinecké organizace působící na území České republiky pocházejí převážně z území bývalých států SSSR, z bývalé Jugoslávie, z Bulharska, operují zde však také italské zločinecké skupiny a skupiny z jihovýchodní Asie (zejména čínské a vietnamské). Tyto zločinecké organizace začaly po roce 1989 pronikat na naše území a využívat nedostatky v legislativě a především benevolentní přístup v oblasti povolování a zakládání obchodních společností. V současné době pokračuje jejich snaha rozšířit sféry svého vlivu, zejména zakládáním společností se zahraniční spoluúčastí a dochází ke změnám rozdělení sféry vlivu. Čeští občané zajišťují především tzv. servis - znalost prostředí a zákonů, kontakty apod.

²⁵ SCHEINOST, M., Trestná činnost cizích státních příslušníků v ČR a etnický faktor v organizované kriminalitě, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, 124 s. ISBN 80-86008-12-6, s. 46

²⁶ SCHEINOST, M., BRABCOVÁ, I., CEJP, M., Pravděpodobné modely organizované kriminality, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1994, 136 s. ISBN 80-86008-10-7

3. 3. 2 Zločinecké organizace v ČR

V současné době působí na území České republiky zločinecké organizace pocházející zejména²⁷:

a. z území států bývalého SSSR

Patří mezi nejaktivnější, za poslední čtyři roky došlo k velkému nárůstu jimi páchané trestné činnosti. Převážně jsou organizovány do zločineckých struktur nazývaných "brigády", které jsou založeny na vůdcovském principu, v čele stojí "papka" (tzn. otec), pod ním je "staršina" a nad všemi "brigádami" stojí tzv. "vor v zákoně".

Trestná činnosti, kterou páchají, je značně variabilní (zahrnuje zejména násilné trestné činy – vybírání "výpalného", vydírání prostitutek z bývalého SSSR, obchodování se zbraněmi a drogami, legalizování výnosů získaných trestnou činností, kuplifství, převaděčství, krádeže motorových vozidel a další).

Ukrajinské, ruské a čečenské organizované zločinecké organizace se výrazným způsobem podílí na páchaní násilné kriminality. Jejich postupy se vyznačují velkou brutalitou, devastací obětí a jako vražedný nástroj převažují střelné zbraně. Nejsou výjimečné ani případy usmrcení členů konkurenčních organizací.

Pro oblast ruskojazyčného organizovaného zločinu je typické postupné přecházení od zjevné trestné činnosti, která charakterizovala tyto skupiny v počátečních stadiích existence, k legálnímu podnikání. Do České republiky přicházejí s kapitálem získaným z trestné činnosti páchané v zahraničí, který pak následně využívají při zakládání legálních obchodních firem. Charakteristickým rysem činnosti ruskojazyčných skupin organizovaného zločinu je pronikání do ekonomické sféry, snaha o získání významného vlivu ve strategických hospodářských odvětvích a o korupci státní správy. Tyto skupiny disponují značnými finančními částkami, které investují do organizační infrastruktury zločineckých skupin a do jejich podnikání, jako např. distribuce drog, nelegální zbrojní obchody, pašování strategických materiálů.

²⁷ Údaje byly převzaty z Výroční zprávy Bezpečnostní informační služby za rok 2005 a Zprávy o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky v roce 2005.

b. z jihovýchodní Asie

Nejaktivnější z nich jsou čínské a vietnamské skupiny. Čínské zločinecké struktury se vyznačují etnickou soudržností, na našem území nemají charakter klasických čínských zločineckých organizací (jako např. triády), ale sdružují se do malých skupin dle místa původu z Čínské lidové republiky a dle druhu páchané trestné činnosti. Jejich doménou je zejména provozování kasin a nelegálních nevestinců, další podezření se týká praní špinavých peněz, organizování nelegálních sázek, obchodu s drogami. Dále se zabývají převaděčstvím, ale současně i realizují únosy nelegálních přistěhovalců s následným vydíráním příbuzných. Typickou trestnou činností je obchod s falsifikáty značkového zboží. Podle poznatků BIS čínští přistěhovalci zakládají na území České republiky obchodní společnosti, které v řadě případů vytvářejí základnu pro nelegální migraci.²⁸

Činnost vietnamských zločineckých skupin je zaměřena především na organizování nelegální migrace, pašování zboží a vytváření sítě vietnamských dealerů drog. To s sebou přináší patrný posun od tzv. pouličních gangů k zakládání hlubší organizace. Činnost vietnamských skupin je často ovlivňována Vietnamci přicházejícími ze SRN, na které jsou mnohdy vydávány mezinárodní či národní zatykače, a jejichž zkušenosti jsou využívány především v oblasti vymáhání dluhů a ochrany tržnic prostřednictvím nátlaku na konkurenci. Velkým problémem zůstává vzrůstající násilná trestná činnost, zaznamenány byly vraždy na objednávku, přetrvává trend především v provázanosti mezi vietnamskými a čínskými zločineckými skupinami.

c. arabské

Zaměřují se především na pašování drog, obchod se zbraněmi a finanční machinace. Tuto činnost uskutečňují pomocí sítě cestovních kanceláří, zakládáním autopůjčoven, autoservisů a dalších, většinou fiktivních firem. Při organizování nelegální migrace dochází k propojování s vietnamskými zločineckými organizacemi. V poslední době byl v souvislosti zejména s násilnou trestnou činností zaznamenán vysoký počet osob pákistánského původu, které mají většinou zakázaný pobyt v zemích západní Evropy.

²⁸ <<http://www.bis.cz/n/2006-09-01-vyrocní-zprava-2005.html#2>>

d. pocházející z území bývalé Jugoslávie, bulharské, albánské a italské

Činnost bulharských zločineckých organizací dosud zaměřená na provoz erotických podniků, se nyní více orientuje na krádeže motorových vozidel a dodávání bulharských prostitutek do erotických podniků; provoz erotických podniků převzaly zločinecké organizace z bývalé Jugoslávie, které se dále zaměřují zejména na obchod s drogami, převaděčství a násilnou kriminalitu.

Italské zločinecké skupiny se zaměřují především na skupování nemovitostí v hlavním městě Praze a "praní špinavých peněz". U těchto organizací se předpokládá vysoká latence jejich kriminálních aktivit.

Hlavními oblastmi nelegálních aktivit kosovských Albánců na území České republiky jsou především obchod s drogami, převaděčství, vymáhání dluhů, prostituce, krádeže aut, pokoutní obchody se zlatem a kožedělnými výrobky, obchod se zbraněmi. Doménou obchodních aktivit Albánců je zlato a kožené zboží.

Česká republika se také stala významnou tranzitní zemí transferu drog. Zkvalitňuje se vnitřní organizace skupin a zároveň se stupňuje brutalita pachatelů. Toto platí i pro skupiny, rekrutující se z řad makedonských Albánců.

3. 3. 3 Jednotlivé formy činnosti organizovaného zločinu

Nelegální obchod s drogami

V 90. letech byla Česká republika označována organizátory mezinárodního obchodu s omamnými a psychotropními látkami za tzv. "bezpečnou zemi", a to zejména pro příliš liberální podmínky pro uznání legálního pobytu na našem území (před účinností nového zákona o pobytu cizinců), jednoduchost zakládání krycích firem s relativně nízkými náklady pro jejich provozování a prakticky pro bezrizikové praní peněz, nízké tresty ukládané za drogové delikty i vysokou pravděpodobnost uchránění majetku získaného z drogových obchodů před propadnutím.

Přes řadu opatření a legislativních zlepšení Česká republika zůstává nadále jedním z center organizátorů mezinárodního obchodu zejména s heroinem a kanabisovými

produkty. Sami organizátoři nepřicházejí do styku se zásilkou, v České republice si najímají kurýry nebo firmy, které zajišťují přepravu zásilek.

Česká republika je cílovou zemí téměř pro všechny druhy omamných a psychotropních látek. Zdejší zločinecké prostředí je zapojeno do nelegální výroby a přepravy drog, do nelegální výroby a obchodu s prekurzory i do praní peněz z nelegálního obchodu s drogami. Česká republika zůstává v obchodu s omamnými a psychotropními látkami centrem působení zločineckých organizací, zejména Kosovských Albánců a Nigerijců, od konce 90. let se výrazným způsobem začínají zapojovat do drogového obchodu také vietnamské organizace. Na obchod s heroinem se pravděpodobně podílejí i ruskojazyčné organizované skupiny. Nadále roste zapojení českých občanů do nelegálního obchodu s heroinem.

Obchodování s lidmi, převaděčství

Současný směr nelegální migrace potvrzuje, že Česká republika zůstává převážně tranzitním státem. Charakter této trestné činnosti se v podstatě nemění, převaděčství je vysoce organizovanou činností, při které část skupiny zajišťuje rekrutování běženců v domovských zemích a část zajišťuje jejich přepravu z výchozí do cílové země.

Ochrana státních hranic je prováděna podle zákona č. 216/2002 Sb., o ochraně státních hranic ČR, který nabyl účinnosti dnem 1. 1. 2003. Tato nová úprava umožnila efektivnější postup při odhalování přeshraniční kriminality, a to zejména organizovaných forem převádění osob (v roce 2001 bylo Policií ČR registrováno na 23 834 osob, které nedovoleně přestoupily hranice naší republiky, v roce 2004 to bylo již jen 10 625 osob).

Ani v oblasti obchodu s lidmi nedochází k zásadním změnám. České dívky jsou lákány za jiným účelem do zahraničí a zde pak nuceny k prostituci. V dovozu dívek převládá národnost ukrajinská, slovenská a ruská, v poslední době se častěji objevují též dívky z Thajska, JAR a Mongolska²⁹.

Obchod s lidmi na sebe váže další závažné trestné činnosti, zejména organizovanou prostituci a praní špinavých peněz (k tomuto účelu slouží především erotické kluby).

²⁹Evropská komise, Generální ředitelství pro justici, svobodu a bezpečnost, Zpráva expertní skupiny o obchodování s lidmi, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005, 335 s. ISBN 80-7338-044-7

Význam při odhalování těchto případů má mezinárodní spolupráce i spolupráce s nevládními organizacemi zabývající se problematikou obchodu s lidmi.

Nelegální obchod se zbraněmi a výbušninami

Organizované skupiny působící na území ČR využívají značné zkušenosti a dobré styky z let minulých, kdy Československo patřilo k etablovaným vývozcům zbraní. Osoby zabývající se nelegálním obchodem se zbraněmi a výbušninami se vyskytují převážně mezi těmi, jejichž předmětem podnikatelské činnosti je obchod se zbraněmi, mezi osobami, které mají nebo měly přístup ke zbraním v rámci Armády České republiky a sběrateli historických zbraní. Výbušniny jsou odcizovány z prostředí, kde dochází k jejich průmyslovému využití. Velmi výrazná je snaha prodat tento materiál do embargovaných oblastí nebo prodávat větší množství, než je uvedeno v licenčním povolení (s pravděpodobně návazností na korupci státních úředníků), nedovolené ozbrojování a ilegální obchod se zbraněmi mají podle statistik Policie ČR stoupající tendenci.

Násilná trestná činnost

Nejaktivnější v tomto směru jsou skupiny občanů z bývalého SSSR, např. dagestánská (vybírání tzv. "mýtného", zaměřuje se též na řidiče kamionů převážně z Litevské republiky), čečenská atd., specifickou skupinou jsou v tomto ohledu Asijci - trestnou činnost páchají skoro výhradně na svých krajanech.

Roste "profesionalita" pachatelů, jsou zaznamenány pokusy o působení na svědky i justiční orgány, s násilnými projevy úzce souvisí vydírání. Řada vražd je prováděna na objednávku, pachatelé po spáchání trestného činu ihned opustí naše území, roste agresivita a brutalita pachatelů, dochází k devastaci oběti. Byly zaznamenány případy použití teroristických metod organizovaným zločinem a existuje i podezření na organizování výcviku k teroristickým aktivitám na území České republiky.

Padělání

V problematice padělaných peněz se Česká republika stala ze země spotřebitelské zemí tranzitní, což je dáno zvýšenou prevencí. Problémem byly padělky v nominální

hodnotě 5.000,- Kč a bankovky USD, vzestupná tendence byla evidována i u dalších platebních prostředků (šeky, směnky, kreditní karty atd.).

V oblasti padělaných dokladů, veřejných listin, telefonních karet atd. se Česká republika naopak stává padělatelskou velmocí, což mimo jiné vede k latentní trestné činnosti ekonomického charakteru. Problémem je neexistence celostátní evidence špičkových kopírovacích přístrojů jako např. v některých zemích západní Evropy.

Korupce

Formy korupčního jednání organizovanými zločineckými strukturami se v České republice projevují v oblasti politické, společenské a ekonomické. Policejnimi metodami se je daří prokázat jen velmi obtížně, a to nejen u nás. Dochází k zintenzivnění forem korupčního jednání, zejména trestné činnosti veřejných činitelů (§ 158 trestního zákona v převážné míře spojeného se spácháním trestného činu podvodu dle § 250 trestního zákona). Spolehlivá data o rozsahu korupce však nejsou k dispozici. V této oblasti kriminality se předpokládá jedna z nejvyšších latencí vůbec.

Usnesení vlády č. 473 ze dne 19. května 2003 ukládá ministru vnitra koordinovat na úrovni vlády přípravu protikorupčních opatření v České republice. K plnění tohoto úkolu byla v roce 2003 ustavena Meziresortní koordinační skupina pro boj s korupcí.

Úkolem této skupiny je definovat zásadní priority vládní protikorupční politiky, aktivně vyhledávat oblasti výkonu veřejné správy, které jsou z hlediska potenciálního korupčního prostoru nejrizikovější a navrhovat opatření k odstranění těchto rizik.

Členy skupiny jsou zástupci delegovaní všemi ministerstvy a dalšími ústředními správními úřady a orgány České republiky. Protože v této oblasti také velmi významně působí organizace nevládního sektoru, účastní se zasedání Meziresortní koordinační komise také experti z nevládních organizací zabývajících se korupcí, zejména z české pobočky mezinárodní organizace Transparency International.

Právě nevládní organizace Transparency International každoročně zveřejňuje jeden z mála výzkumů v této oblasti zaměřený na mezinárodní srovnávání fenoménu korupce. Podkladem výzkumu se stávají data získaná formou dotazů reprezentativní skupiny na jejich subjektivní vnímání rozsahu korupce. Na základě těchto informací je

pak sestaven index vnímání korupce (Corruption Perception Index; CPI) včetně jeho mezinárodního srovnání.

Index vyjadřuje míru korupce, jaká podle názoru podnikatelů, analytiků a akademických pracovníků panuje mezi politiky a veřejnými představiteli v příslušné zemi. CPI je složený index, který např. pro hodnocení roku 2005 čerpá z 16 různých průzkumů méně provedených deseti nezávislými institucemi v období 2003-2005. Tento index zahrnuje 159 zemí, přičemž pro zahrnutí země do žebříčku CPI je nezbytné, aby ji hodnotily alespoň 3 nezávislé zdroje.

Česká republika se od roku 1998, kdy byl tento průzkum proveden poprvé, umisťuje na 37-47 místě mezinárodního žebříčku. Mezi zeměmi evropské pětadvacítky patří hodnocení toto k nejhorším. Zatímco hodnocení České republiky dlouhodobě stagnuje, u jiných zemí, které se společně s námi staly novými členy EU, můžeme v posledních letech sledovat trend neustálého zlepšování.

Mezi oblasti, kterým je třeba věnovat největší pozornost, patří především: veřejné zakázky, střet zájmů, zefektivnění kontroly čerpání veřejných zdrojů, zvýšení transparentnosti postupů státní správy, odstranění bující byrokracie, důsledné a profesionální vyšetřování a postihy porušování předpisů a zákonů.

Výzkum Transparency International je však také každoročně kritizován odbornou veřejností. Za jeho základní nedostatek je považována absence statistických nebo nějak ověřitelných údajů. Jako jediný zdroj podkladů tak slouží subjektivní hodnocení respondentů.

Druhým nedostatkem je skutečnost, že výzkum sice umožňuje mezinárodní srovnání, neříká však nic o problematice korupce na území České republiky, jejím rozsahu a podobách. Jediným výstupem zůstává index subjektivního vnímání korupce.

Finanční kriminalita, praní špinavých peněz

Legalizací výnosů (praní špinavých peněz) se rozumí jednání sledující zakrytí nezákonného původu výnosu s cílem vzbudit zdání, že se jedná o příjem nabytý v souladu se zákonem. Uvedené jednání spočívá zejména:

- a) v přeměně nebo v převodu majetku s vědomím, že tento majetek pochází z trestné činnosti, za účelem utajení nebo zastření nezákonného původu majetku nebo za účelem napomáhání osobě, která se účastní páchaní takové činnosti, proto, aby unikla právním důsledkům svého jednání,
- b) v utajení nebo zastření skutečné povahy, zdroje, nakládání a pohybu majetku nebo změny práv vztahujících se k majetku s vědomím, že tento majetek pochází z trestné činnosti,
- c) v nabytí, držbě, použití majetku nebo nakládání s ním s vědomím, že tento majetek pochází z trestné činnosti,
- d) ve sdružování osob za účelem spáchání činu uvedených výše

Úspěšně „vyprané“ výnosy z ilegální činnosti mohou být znova použity pro financování dalších nelegálních operací kriminálních skupin. Zároveň také umožňují zločincům užívat plody své trestné činnosti. Odhalování či zamezení praní špinavých peněz znamená odříznutí organizovaného zločinu od kapitálu pro další operace. Navíc pravděpodobnost vysokého rizika odhalení a s ním spojeného trestního postihu nebo naopak nízká pravděpodobnost finálního využití ilegálně získaných finančních prostředků je pro zločince zásadním demotivujícím faktorem.

Ilegální výnosy resp. finanční prostředky, které jsou předmětem procesu praní peněz, mají svůj původ především v operacích organizovaného zločinu. Získané prostředky nemohou zločinci pro vysoké riziko odhalení použít přímo. Hrozba trestního postihu benefitentů procesu praní špinavých peněz a hrozba konfiskace nabytého majetku je hlavním motivem pro důkladné zastření pravých vlastníků a pravého zdroje těchto prostředků.

Zločinci proto využívají dlouhé řetězce hotovostních i bezhotovostních transakcí propojených s anonymními i neskrytými obchody a různých operací na finančních trzích. V neposlední řadě jsou využívány i jiné trhy, např. trh realit, drahých kamenů nebo umění, ke směně prostředků za luxusní statky či rozličné uchovatele hodnoty.

Celý proces probíhá pod kontrolou skutečných vlastníků dotyčných finančních prostředků, aby při komplikovaných transakcích v bankovním sektoru či mimo něj nedošlo k jejich zcizení nebo zpronevěře. Z důvodu skrytí pravého vlastnictví a zdroje

finančních prostředků jsou však zločinci nuceni využívat různé zprostředkovatelské subjekty, nastrčené osoby i společnosti, využívat cizí bankovní účty apod. Vzhledem ke značným částkám, které zde protékají, má celá řada článků v řetězci silný motiv k jejich zpronevěře. Proti tomuto motivu však působí především hrozba postihu. Nicméně hlavní není postih ze strany státní moci či příslušných orgánů činných v trestním řízení, ale hrozba násilného trestu ze strany původních vlastníků prostředků. Mnohé subjekty v řetězci, z důvodu výše uvedených charakteristik procesu, neznají pravý původ peněz ani identitu zločineckých skupin, které za transakcemi stojí, nicméně většinou tuší, že pocházejí z podezřelých zdrojů. I proto se obávají, že majitelé případně zcizených finančních prostředků se nebudou při vymáhání jejich navrácení spoléhat na zákonné prostředky.

Po realizaci tohoto tzv. kolečka bývá pro policii velmi obtížné vystopovat pravý původ finančních prostředků a uplatnit sankce. Jedním z prostředků boje proti legalizaci výnosů trestné činnosti by mohlo být i zavedení centrální databáze všech kont v Česku jak je tomu např. v Itálii a Francii. Do databáze by mohli vstoupit policisté s podezřením vůči konkrétním lidem, vybavení povolením státního zástupce. Databáze by umožnila lepší sledování podezřelých finančních operací i možnost případného okamžitého obstavení všech podezřelých účtů.

Zavedení této centrální databáze však naráží i na kritiku. Úřad pro ochranu osobních údajů považuje za rizikové už jen to, že vzniká další seznam s citlivými údaji o lidech. Pokud data uniknou, mohou je zneužít třeba hakeři, kteří vykrádají banky prostřednictvím počítače. O seznamu pochybuje i sama centrální banka, která návrh považuje za průlom do bankovního tajemství.

Oblast movitého kulturního dědictví

Cílený výběr odcizovaných předmětů, jejich množství a zejména růst zjištěných škod v posledních letech je dokladem vysokého stupně organizovanosti této trestné činnosti.

V souvislosti s ochranou movitého kulturního dědictví vláda zavedla meziresortní program Integrovaného systému ochrany movitého kulturního dědictví, spočívající zejména v preventivním vybavování budov elektronickými zabezpečovacími systémy,

v dalším rozvoji elektronických informačních systémů a databází předmětů movitého kulturního dědictví, jejichž cílem je minimalizace škod způsobených krádežemi a ztrátami těchto předmětů jejich rychlou identifikací.

V této oblasti kriminality jsou nejčastěji napadány církevní objekty, v popředí zájmu jsou stále umělecká díla, evidován je nárůst počtu krádeží na hřbitovech, pachatelé zaměřují svoji pozornost na mobiliární fondy.

Krádeže motorových vozidel

Pachateli jsou jak občané České republiky, tak cizinci. Organizované krádeže motorových vozidel (krádeže motorových vozidel jako takové tvoří jednu třetinu majetkové trestné činnosti) jsou výrazně usnadňovány problémy s evidencí motorových vozidel: zpracování dat není on-line, ztrácí se identita vozidla, dochází k tzv. evidenčnímu praní (odcizené vozidlo je během několika dní několikrát odhlášeno a přihlášeno na různých okresech prostřednictvím nastrčených osob, při každé přeregistraci může dojít k cílené ztrátě informací). Dalším problémem je nemožnost kontroly VIN a nedostatečné postupy za jeho falzifikaci.

Lze doložit, že zájem organizovaného zločinu se zvyšuje u vozidel, kde je lehce odstranitelný identifikační štítek - např. u francouzských automobilů. Dalším faktorem může být cena pohonných hmot - vzhledem k zájmu o dieselové motory. Je rovněž doložitelné, že u těchto vozidel s vysokým meziročním nárůstem krádeží dochází současně ke geometrickému růstu počtu přidělených úředních čísel - přitom tyto typy vozidel v počtu vážných nehod nijak vážně nepřevyšují ostatní tovární značky. Další formou legalizace vozidla je využití institutu tzv. přestavby vozidla - kombinací využití dokumentů od starého vozidla a fiktivní, jen administrativní přestavby.

Odcizená vozidla jsou převážena do zahraničí nebo, po získání dalších potřebných dokladů (zahraniční technický průkaz, kupní smlouva, celní odbavení atd.), jsou přihlašována do evidence v České republice, snahou pachatelů je získat vozidlo s originálními klíči i s pravými doklady, zaznamenáno bylo zvýšení počtu

pojišťovacích podvodů. Podstatná část vozidel zůstává v České republice - jsou to totiž starší typy značky Škoda (tvoří 44% odcizených vozidel).³⁰

Přesto, že v posledních dvou letech došlo ke snížení počtu těchto krádeží, značně vzrůstají zjištěné škody.

Kriminalita v oblasti dopravy a spojů

V oblasti dopravy a spojů do kategorie organizovaného zločinu lze přiřadit tyto formy a metody trestné činnosti:

- krádeže přepravovaných nákladních zásilek,
- přepadávání pošt
- okrádání cestujících ve vlacích,
- nelegální migrace,
- krádeže barevných kovů.

V oblasti drážní dopravy se zájem pachatelů soustřeďuje zejména na napadání vozových zásilek se spotřebním zbožím, potravinami, pohonnými látkami a motorovými vozidly. Stále také přetrvávají krádeže barevných kovů a jejich slitin. Jedná se především o škody na traťovém a staničním zabezpečovacím zařízení a zařízení železničních vozů.

Vlaky mezinárodní osobní přepravy jsou využívány cizími státními příslušníky i jako tranzitní prostředek k ilegálnímu vstupu na území České republiky nebo k ilegálnímu tranzitu do zemí Evropské unie. Cizinci využívají zejména technických dutin železničních vozů k ilegálním přechodům. Policie České republiky organzuje preventivní akce k odhalení těchto cizinců, včetně jejich převaděčů. Je však nutné konstatovat, že i přes přijímaná opatření a jejich úspěšnost, tato forma je převaděči i nadále využívána, neboť zadržení cizinců je o jejich zisku nepřipravuje.

V roce 1999 byla při Ministerstvu dopravy a spojů ustanovena Meziresortní komise pro bezpečnost v železniční dopravě, která se zabývala problematikou útoků přepadových skupin na noční rychlíky, převážně lůžkové vozy, ke kterým docházelo na území České republiky.

³⁰ PROTIVINSKÝ, M., Krádeže motorových vozidel a organizovaný zločin, Kriminalistika, 2003, roč. 36, č. 2, s. 25-32

V oblasti poštovních služeb je po roce 1999 zaznamenán trvalý mírný meziroční pokles celkového počtu případů loupežných přepadení poštovních objektů, zaměstnanců a kurzů. V průběhu roku 1999 se již plně projevil pozitivní přínos komplexních zásahů k posílení ochrany osob a majetku České pošty, kterými bylo reagováno na prudký nárůst případů přepadení v roce 1997. Zejména byl zvýšen důraz na přednostní ochranu velkých pošt a ochranu peněžních hotovostí. Snížení škod je následkem těchto opatření, protože jsou přepadány menší a snadněji zranitelné pošty, které mají ale menší objem hotovosti.

Nejvíce trestních činů bylo spácháno jako loupežná přepadení pošt. Výrazně však narostla razantnost provedení činů, brutalita pachatelů a podíl pachatelů z řad cizinců.

3. 3. 4 Shrnutí poznatků o organizovaném zločinu v ČR

Organizovaný zločin se přizpůsobuje podmínkám tržního hospodářství, prorůstání černého a normálního trhu poskytuje mafii dobré krytí a posiluje jejich hospodářskou stabilitu a současně infikuje hospodářské prostředí novými nepřípustnými praktikami.

Aktivity organizovaného zločinu se projevují stále zřetelněji jako zvlášť komplexní forma páchaní trestné činnosti s přesahem do dalších oblastí závažné kriminality i do mnoha oblastí společenského života, vojenskou strukturou a totální hierarchií.

Organizované celky obvykle působí v mnoha evropských i zámořských zemích a vyvíjejí multikriminální aktivity. Nespecializují se na jeden druh trestné činnosti, ale na vše, co vede k zisku a získávání vlivu. Proto je pozornost státních orgánů zaměřena nejen na specifické druhy trestné činnosti, ale zejména na mezinárodní zločinecké skupiny. Ty představují specifický prvek organizovaného zločinu, a od jejich rozkládání je třeba celou strategii boje s organizovaným zločinem odvinout.

Z obecných charakteristik organizovaného zločinu vyplývá, že se jedná o vysoce latentní aktivity. V rámci stratifikace organizace bývá páchaná nejnižšími stupni

organizační hierarchie, pečlivě oddělenými od vrstev středního článku a téměř nespojitelnými s vrcholovou, řídící strukturou.³¹

Z těchto důvodů je zřejmé, že klasické retroaktivní metody vyšetřování využívající postupu od místa činu k jeho pachateli se jeví jako málo účinné, neboť postihují pouze nejnižší výkonný článek celé organizace.

Nezbytným předpokladem boje proti organizovanému zločinu je kvalitní operativně zpravodajská činnost, tedy metody vyšetřování označované jako proaktivní, ofenzivní nebo též preventivní³². Jejich podstatou je získávání informací z prostředí zločineckých organizací s cílem zjištění jejich struktury, vzájemných vztahů, včetně spáchané a především připravované trestné činnosti. Relativně snadné je získávání těchto informací z nejspodnějších pater organizace, naopak téměř nemožné je to z řídících struktur.

Způsoby získávání těchto informací shrnujeme pod pojmem „monitoring“, který v sobě zahrnuje širokou škálu opatření od používání odposlechů, přes využívání informátorů, až po nasazování policejních agentů. Výsledky monitorování by měly v optimálním případě podat ucelený obraz zločinecké organizace, její organizační struktury a jejich jednotlivých prvcích. K takovému výsledku však lze dospět až po mnohaměsíční, někdy i mnohaleté, zpravodajské činnosti, ovšem pouze takto lze získat materiály umožňující komplexní rozkrytí organizace a trestní postih všech jejích členů včetně vedení.

Další nezbytnou podmínkou úspěšného boje s organizovaným zločinem je vysoká míra zainteresovanosti vyšetřovatelů specializovaných na tento úsek kriminality. V České republice byl proto zřízen speciální útvar pro odhalování organizovaného zločinu, v jehož řadách by měli být policisté s odpovídající právní a kriminalistickou kvalifikací.

Pouze splněním těchto podmínek lze zajistit, že se podaří postihnout nejen nejnižší články organizace a její neviditelnější aktivity, ale i organizovaný zločin ve své podstatě.

³¹ SCHEINOST, M., BRABCOVÁ, I., CEJP, M., Pravděpodobné modely organizované kriminality, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1994, 136 s. ISBN 80-86008-10-7

³² DOUCHA, J., Využití poznatků kriminologického výzkumu při řešení problematiky organizované trestné činnosti, In SCHEINOST, M., Organizovaná kriminalita z pohledu kriminologie a trestního práva, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, 160 s. ISBN 80-86008-07-X, s.15

4. Nástroje pro potlačování nelegální migrace a kriminality cizinců

Statistikami je prokázáno, že největšího počtu trestních činů páchaných cizinci se dopouštějí osoby z řad ilegálních imigrantů³³. Kvalitní ochrana státních hranic a důsledná kontrola pobývajících cizinců je nezbytným předpokladem snižování kriminality páchané cizinci.

Je třeba si uvědomit, že k určité nelegální migraci bude docházet bez ohledu na to, zda budou vytvořeny legální kanály a programy pro přijímání nových imigrantů, jelikož vždy budou existovat některé „vyháněcí“ nebo „přitahující“ faktory, na které to nebude mít vliv. Někteří migranti, kteří se chtějí dostat do EU, nebudou splňovat podmínky pro účast v takových programech nebo tyto programy nebudou mít dostatečnou kapacitu, aby se do nich mohli zapojit všichni ti, kdo o to mají zájem. Kromě toho, jak je uvedeno výše, důvody, které vedou migranty k rozhodnutí přijít do EU jsou složité, a nejsou pouze ekonomické. Někteří migranti, kteří se nakonec stávají nelegálními rezidenty v členských státech, odcházejí ze svých zemí z důvodů souvisejících s konfliktem či nestabilitou v zemi jejich původu, avšak osobně nesplňují podmínky pro poskytnutí humanitární ochrany.

Boj proti nelegální migraci začíná preventivními opatřeními a potlačováním jejích hlavních stimulů. Nehlášená práce v několika zemích a regionech působí jaký významný „přitahující“ faktor. Vypořádání se s neoficiálním trhem práce je tudíž společný cíl, který se týká nejen oblasti imigrace, ale také oblasti zaměstnání. Ti, kdo pracují ve skryté ekonomice, jsou často předmětem vykořisťování a jsou jim upřena práva ostatních pracovníků. Problémem nehlášené práce se Evropská strategie zaměstnanosti zabývá od roku 2001. V roce 2003 Komise zdůraznila potřebu politiky zaměřené na transformaci nehlášené práce na řádné zaměstnání a vyzvala ke stanovení cílů.

To, do jaké míry představuje imigrace spíše problém, a do jaké míry je spíše žádoucím řešením jiných problémů, výrazně závisí na usměrňování jak imigrace, tak

³³ ZAPLETAL, J., a kol., Kriminologie, díl II zvláštní část, 4. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2002, 170 s.
ISBN 80-7251-095-9, s. 161

postavení a integrace cizinců v legislativním, institucionálním a správním smyslu. V dané souvislosti nelze přehlédnout, že cizinecká agenda prochází výraznou změnou v řadě zemí Evropské unie. Jistý restriktivní přístup k imigraci – ve smyslu výběru a kategorizace cizinců – sice nadále přetrvává, ale s ohledem na demografický vývoj v těchto zemích a z toho plynoucí situaci na trhu práce, ale i vzhledem k počtu nedostatečně integrovaných cizinců, podnikají západoevropské země výrazná a systémová opatření legislativní i institucionální povahy. Jejich cílem je udržet imigraci pod kontrolou a integrovat nově příchozí, ale i dlouhodobě usazené cizince do většinové společnosti.

4. 1 Imigrační politika

Imigrační politika představuje základní koncepci řešení problematiky vstupu a následného pobytu imigrantů na území daného státu. Vytváří rámec pro činnost správních orgánů a uplatňování dalších, zejména právních a administrativních, nástrojů řešení migrační problematiky.

Základním dokumentem migrační politiky České republiky jsou Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců (usnesení č. 55 z 13. ledna 2003). Legální imigrace je vladou České republiky, jak se uvádí v Koncepci integrace cizinců, vnímána jako potenciál pro obohacení společnosti. Cizinci jsou nositeli tvůrčího potenciálu, který může přispět ke zvýšení úrovně hospodářské aktivity, k vytvoření flexibilnějšího trhu práce i k rozšíření kulturního bohatství země. Zároveň však imigrace přináší řadu problémů, které je nutno za účasti všech aktérů řešit. Zásady migrační politiky podporují imigraci, která je pro stát a společnost v dlouhodobé perspektivě přínosná.

4. 1. 1 Nedostatky migrační politiky České republiky

Bohužel navzdory deklarovaným principům zůstává praxe státních orgánů v rozporu se zásadami imigrační politiky a stále intenzivněji se projevuje nutnost změn.

Mezi nejzávažnější problémy patří zejména nedostatečná zákonná úprava a kontrola imigrace na území České republiky, která nevyhovuje současným společenským poměrům a trendům. Nejsou zaváděny ani administrativně-detenční ani alternativní systémy zacházení, kontroly a přijetí ilegálních imigrantů. Preference sankce na místo alternativního řešení dále zvyšuje trestnou činnost imigrantů.

Kontrola vstupu, pobytu a pohybu imigrantů na území České republiky je formální a nedostatečná, což vede k neúměrnému nárůstu ilegálních vstupů a nepovolených pobytů. Vedle důsledné vnější a vnitřní kontroly a posílení ochrany hranic musí orgány Cizinecké a pohraniční policie evidovat pohyb těchto osob jak centrálně, tak se zvýšeným důrazem na oblasti s vysokou mírou kriminality, zejména v Praze, Ostravě a severočeském regionu.

Dalším nezbytným krokem je reorganizace provozních a organizačních řádů uprchlických táborů a integračních středisek. Již samotná skutečnost, že téměř jedna třetina zde umístěných osob svévolně opouští tato zařízení je alarmující a svědčí o nedostatečnostech v režimu těchto institucí³⁴. Osoby, které se takto vzdalují z dosahu imigračních úřadů, se pak jednak stávají oběťmi organizovaného zločinu, jednak se sami na kriminalitě podílejí. Důkladná analýza situace uprchlíků v uprchlických táborech je prvním krokem ke snížení kriminalizačních tendencí imigrantů.

Zásadním nedostatkem je také naprostá absence regionální imigrační politiky. Orgány státní správy velmi laxně spolupracují s místními cirkevními, charitativními a občanskými sdruženími v tak zásadních otázkách jako je prevence kriminality cizinců a jejich začleňování do daného regionu..

4. 2 Integrační politika

Česká republika svým 2,5% podílem cizinců dosud nedosahuje hodnot západoevropských zemí. Lze proto očekávat nejen větší příliv a zvyšování podílu cizinců u nás, ale i nárůst obtíží a problémů, které imigraci a postavení cizinců provázejí při poměrech obvyklých v západoevropských zemích.

³⁴ Výroční zpráva Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra České republiky za rok 2005

K tomu, aby náš stát mohl i nadále fungovat jako doposud, je zapotřebí aby ti, kteří k nám přicházejí, přijali za své ty principy, na kterých ČR staví – tj. demokratické principy dané ústavou. Na druhé straně je nutné, aby ti, kteří získají české občanství, měli šanci se u nás cítit jako doma a nezůstávali cizinci s úředním dokumentem o českém občanství.

Za nejzávažnější problém lze v dané souvislosti považovat vznik paralelních společností, majoritní a vedle ní marginální, do sebe uzavřené minority. Nízký stupeň integrace cizinců do majoritní společnosti a vzájemná separace vedou k dvojímu riziku: na jedné straně představují marginální či paralelní světy imigrantů atraktivní zázemí extremismu a pěstování agrese vůči „hostitelské“ zemi při nízkém stupni identifikace s jejími hodnotami, rádem, právem i kulturou. Na druhé straně vyvolává marginalizace postavení cizinců odmítavý postoj většinové společnosti k neintegrovaným přistěhovalcům a jejich uzavřeným komunitám, což je potenciál pro nárůst popularity pravicově extremistických stran a hnutí.

Pouze plnohodnotné zapojení cizinců jak na trhu práce, tak do ostatních sfér společenského života může zabránit vzniku paralelních společností a xenofobních nálad. Takováto integrace však Bez asistence většinové společnosti a podpory státu není myslitelná.

4. 2. 1 Nedostatky integrační politiky České republiky

Vzhledem ke skutečnosti, že Česká republika provádí účelově integrační politiku pouze několik posledních let, trpí systém integrace cizinců některými závažnými nedostatky komplikujícími tento proces.

Nastavený systém není schopen adekvátně reagovat na zvyšující se počet cizinců, kteří do České republiky přicházejí a usazují se zde, ani zohlednit aktuální potřeby českého státu. Navíc se dostává do rozporu se směrnicemi Evropské unie a s některými mezinárodními úmluvami, ke kterým se Česká republika hlásí.

Klíčovou příčinou současné situace je nastavení cizineckého zákona, jehož celková filosofie i konkrétní ustanovení mají vůči cizincům restriktivní charakter. Zákon neřeší otázky integrace cizinců. Místo toho klade množství formálních požadavků na cizince,

zatímco státním orgánům dává velký prostor pro volnou správní úvalu a rozhodnutí. Cizinecký zákon staví všechny cizince do právně nejisté pozice. Zejména rozhodnutí o dlouhodobém pobytu nebo prodloužení povolení k pobytu ponechává na úvaze správního orgánu, respektive cizinecké policii. Nestanovuje podmínky, za kterých lze legitimně očekávat kladné vyřízení žádosti; na žádné rozhodnutí neexistuje právní nárok.

Cizinecký zákon svěřuje rozhodování o pobytu cizinců na území České republiky do rukou cizinecké policie. Takové uspořádání je koncepčně neadekvátní dnešní situaci a potřebám: všichni cizinci jsou ve správním styku s represivní složkou státní moci a jsou vůči ní z hlediska práva v podřízené pozici. Zákon, a jím dané přetížení správní agendou, tak přímo komplikuje cizinecké policii soustředit se na efektivní výkon své role v potlačování nelegální migrace, pobytu, nerespektování správních rozhodnutí a dalších kriminálních aktivit.

Výrazným subjektivně demotivujícím faktorem je nutnost každoroční legalizace pobytu po dobu deseti let jako podmínka povolení trvalého pobytu v České republice pro cizince ze třetích zemí, což tyto osoby udržuje v dlouhodobé nejistotě. Navíc objektivně každý rok hrozí vyřazení úspěšně integrovaného cizince na základě jednoho byť jen formálního pochybení.

Cesta k získání občanství je cizinci vnímána jako neúměrně dlouhá, navíc je v nesouladu s mezinárodně-právními závazky České republiky. Po deseti letech každoročního obnovování dlouhodobého pobytu musí cizinec v České republice nepřetržitě pobývat pět let na základě trvalého pobytu, to znamená, že občanství není možné získat dříve než za patnáct let.³⁵

Zákon omezuje možnosti cizinců nabývat nemovitosti, což v praxi odrazuje jen některé, legality a transparency vlastnických vztahů dbající, cizince. Mnoho jiných volí formu zakládání netransparentních právnických osob pouze s formální účastí českých občanů. Taková situace přitom nahrává rozvoj i kriminálních aktivit a dalších bezpečnostních hrozob.

³⁵ Evropská úmluva o státním občanství stanoví jako podmínu naturalizace maximálně deset let legálního a obvyklého pobytu.

Ani cizincům s trvalým pobytom nepřiznává zákon volební právo na žádné úrovni. Volební právo na místní úrovni je přitom doporučováno jako jeden z efektivních nástrojů integrace cizince do místního veřejného života a v mnoha zemích Evropské unie již cizinci s trvalým pobytom mají aktivní i pasivní volební právo na komunální úrovni.

Cizinci nejsou zákonem dostatečně motivováni k osvojení češtiny. Zákon od nich vyžaduje znalost českého jazyka teprve při podání žádosti o občanství. Schopnost zvládnout místní jazyk je přitom obecně přijímána jako jeden ze základních znaků integrace přistěhovalce.

Obcím zákon nedává nástroje, kterými by se mohly účinně zapojit do procesu integrace cizince do místní komunity. V evropském kontextu přitom právě na obcích leží velká zodpovědnost v procesu integrace.

V cizineckém zákoně přetrvává extrémně dlouhá (osmiletá) lhůta pro udělení trvalého pobytu pro rodinné příslušníky pobývajících rezidentů. Slučování rodin není zákonem dostatečně preferováno jako nástroj imigrační a integrační politiky.

I při žádosti o udělení státního občanství jsou žadatelé v právně nejisté pozici - na získání občanství neexistuje právní nárok; možnost odvolání je velmi omezená.

Zákon o občanství nemá speciální ustanovení pro naturalizaci přistěhovalců druhé a třetí generace (dětí narozených na území České republiky). Přitom jak ukazují mezinárodní zkušenosti, mají tito lidé vysoký integrační potenciál.

4. 3 Návrh změn

Celkově vzato, stávající situace vyžaduje změnu ve prospěch harmonizace výkonu státní správy s postupující změnou postavení a potřeb České republiky. Dosavadní selhávající přístup, postavený na snaze o plošnou restriktivní imigraci, je nutno nahradit koncepcí pragmatického řízení migrace, které vedle bezpečnostních hledisek bude brát v úvahu i sociální a ekonomickou dynamiku České republiky a české společnosti.

Současná správa cizinecké agendy svou rezistencí a byrokratickou obstrukcí odrazuje cizince respektující danou legislativu a přitahuje naopak ty, kteří se dokáží pohybovat na hranici nebo za hranicí zákona. Pro kvalifikovanější motivované cizince

představují dnešní správní podmínky frustrující zkoušku jejich odhodlání v České republice pobývat. Při konkurenčním zájmu dalších zemí EU, jejich vyšším všeestranném standardu, lze hovořit o tom, že stávající systém správy cizinecké agendy v České republice tuto část cizinecké komunity odrazuje od dlouhodobých pobytů, natožpak od naturalizace.

Vhodným řešením by bylo převést agendu pobytu cizinců do nového civilního rámce, který by reflektoval posun od plošně restriktivního, bezpečnostního modelu ke správně-legislativnímu usměrňování imigrace a integrace. Takové uspořádání vyžaduje nové institucionální řešení a přenesení cizinecké agendy mimo rámec policie. Policii by zůstaly kompetence v oblasti bezpečnostního posouzení pobytu cizince (pro rozhodující civilní instituci) a především praktická kontrola dodržování zákona i správních rozhodnutí regulujících pobyt, případně postihování a vyšetřování trestné činnosti v souvislosti se získáním či realizací pobytu.

Nezbytné bude posílení právní jistoty imigrantů zejména uplatňováním klauzule *standstill*, tzn. že do budoucna nedojde ke zhoršení právního postavení cizinců v porovnání se současným stavem; odchylky od tohoto principu jsou možné pouze ve výjimečných a odůvodněných případech (např. pokud ke zhoršení postavení cizinců dojde v rámci celkové změny postavení širších skupin společnosti při realizaci reformy veřejných výdajů, která dolehne na celou společnost). Rozšiřovat práva cizinců v závislosti na délce pobytu a stupni integrace (individuální přístup).

Dalším krokem je posílení právní jistoty cizinců uplatněním principu legitimního očekávání. To prakticky znamená jasně stanovit podmínky udělení dlouhodobého víza, prodloužení pobytu či udelení občanství; v případě odmítnutí sdělovat důvody a zavést možnost opravného prostředku.

Pro další integraci cizinců bude do budoucna nezbytné zkrátit výrazně lhůty pro vyřizování žádostí o vízum a o prodlužování pobytu z řádu měsíců do řádu dnů až týdnů. Po prvním roce platnosti dlouhodobého víza prodlužovat povolení k pobytu na více než jeden rok. Jako racionální kompromis mezi nutností sledovat pobyt cizince a potřebou snížit administrativní zátěž procedury pro cizince i pro veřejnou správu se zdají být dva roky. Tomu by měla odpovídat i změna na poli zaměstnávání (delší platnost pracovního povolení).

Současně také zatraktivnit cestu k trvalému pobytu (a tím i k plné naturalizaci) zkrácením doby, po níž je možno standardně získat povolení k trvalému pobytu, na pět let. Po prvním roce pobytu pak prodlužovat dlouhodobý pobyt na dobu delší než jen jeden rok.

V návaznosti na to zpřístupnit cizincům s trvalým pobytom participaci na správě obce zavedením aktivního a pasivního volebního práva v komunálních volbách a garantovat další možnosti účasti na politickém životě obce (kontrolní oprávnění apod.).

Výrazně integračně by působila i motivace cizince k osvojení češtiny zavedením jednoduchého jazykového testu už při žádosti o trvalý pobyt. Člověk, který není schopen splnit základní integrační standardy, by až na odůvodněné humanitární výjimky neměl mít přístup k výhodám plynoucím z povolení k trvalému pobytu. Nabídnout úspěšným žadatelům možnost částečné refundace jazykových kursů.

Jedním z cílů integrační politiky musí být i aktivní podpora stabilního usazování celých rodin imigrantů namísto krátkodobé pracovní migrace jednotlivců. Zejména musí být umožněn pobyt na základě sloučení rodiny rodinným příslušníkům cizinců, kteří v České republice pobývají více než 1-2 roky. Dále by bylo vhodné zvážit další zkrácení cesty k trvalému pobytu pro dobře integrované rodiny.

Legislativní změnou by měla projít i zákonná úprava nabývání občanství, která by nově obsahovala i aktivní integrační prvky. Udělení (oproti neudělení) občanství by bylo definováno jako preferovaný výsledek; občanství by bylo odepřeno na základě racionální argumentace pouze lidem, kteří neprokázali schopnost integrace. Zároveň by bylo vhodné podmínit možnost získání občanství nejen jazykovou zkouškou, ale i zkouškou z orientace v občanských reáliích. Princip nenárokovosti při udělování občanství je stále v Evropě obvyklý a jeho zrušení by pravděpodobně v našich podmírkách bylo příliš revoluční. Na druhou stranu je jistě i v zájmu státu, aby dobře integrovaní cizinci, kteří již mnoho let úspěšně fungují ve společnosti a plní své povinnosti, byli motivováni legitimním očekáváním, že získají občanství v transparentní proceduře.

4.3 Regularizace

I když se nejedná o standardní prostředek imigrační politiky, regularizace se stávají stále častějším jevem v členských státech, od 70-tých let minulého století se uskutečnilo 26 akcí regularizace (legalizace) nezákonné migrace.

Způsoby a důvody používání regularizace v členských státech jsou různorodé, v některých z nich není využívána vůbec, zatímco v jiných je častějším jevem. Četnost výskytu regularizace vykazuje výrazně rostoucí trend od poloviny 90-tých let minulého století. Nové členské státy EU, které jsou relativně novými cílovými státy imigrace, až na jednotlivé případy, ještě neprováděly regularizaci.

Je užitečné rozlišovat mezi dočasnou regularizací, v rámci které regularizované osoby obdrží povolení k pobytu na omezenou dobu, které lze prodloužit pouze při splnění určitých podmínek, a mezi definitivní regularizací, při které migranti získají status trvalého pobytu.

Členské státy mají ve většině případů tendenci vystavovat dočasná povolení k pobytu s možností prodloužení, což znamená, že jejich držitel se může opět stát nelegálním rezidentem, pokud později přestane splňovat podmínky takového povolení. V důsledku toho mohou být někteří migranti opat regularizování při dalších regularizačních programech.

Většina členských států uznává, že z pragmatických důvodů může být nutné regularizovat určité osoby, které nesplňují obvyklá kritéria pro udělení povolení k pobytu. Regularizačními akcemi se vlády pokouší zapojit takové migranti do společnosti, spíše než je ponechat na okraji společnosti na pospas vykořisťování. Některé země zcela odmítají regularizace, kromě jednotlivých případů za výjimečných okolností. Dávají přednost tzv. humanitárním a ochranným regularizacím určeným pro udělení práva k pobytu vybraných kategoriím osob, které nesplňují podmínky pro požádání o mezinárodní ochranu, avšak nemohou být přesto vráceny do země svého původu. Tyto druhy regularizací jsou často vázány na azyllovou politiku.

Mezi výhody těchto legalizačních opatření patří, že v první řadě umožňují lepší řízení populace, jelikož státu dávají možnost získat přesnější obraz toho, kdo se nachází na jeho území. Také slouží pro potírání nelegální práce a zvyšují státní výnosy prostřednictvím daní a odvodů na sociální zabezpečení tím, že přivádějí nelegální

pracovníky na regulérní trh práce, za předpokladu, že dotčené osoby si uchovají nebo získají zaměstnání. Rozsáhlá regularizační opatření umožňují státům, aby se jediným krokem vypořádaly s přítomností značných počtů nelegálních migrantů na svém území.

Na druhé straně však existuje přesvědčení, že regularizace jsou do určité míry jakousi formou povzbuzení nelegální migrace. To se projevilo v členských státech, které uskutečnily rozsáhlé regularizační programy, a zdá se, že tato opatření sama často vyvolávají potřebu dalších, ještě rozsáhlejších opatření jen o několik let později. Studie regularizačních programů v osmi členských státech dospěla k závěru, že jsou uskutečňovány v průměru jednou za 6,5 let, což svědčí o trvání imigrace a obnovování počtu nelegálních migrantů. Panuje i názor, že tyto programy nemají dlouhodobý vliv na snižování počtu nelegálních migrantů, a že místo toho mohou působit jako další „přitahující“ faktor na nelegální migrancy.

Závěr

Neustále se zvyšující počet cizinců, a to legálně i nelegálně přistěhovalých, může v budoucnu bez dostatečného řešení tohoto problému způsobovat v České republice závažné problémy. Vzhledem k demografickým trendům a současnemu počtu cizinců v České republice je odůvodněný předpoklad, že se počet cizinců na našem území více než zdvojnásobí. K nárůstu dojde jak u legálních migrantů, tak samozřejmě i u nelegálních přistěhovalců. To ve svém důsledku způsobí nárůst pozitivních i negativních jevů spojených s migrací. Proto můžeme očekávat, že nastalý trend nárůstu kriminality cizinců, a to jak v absolutních číslech, tak její podíl na kriminalitě celkové, bude pokračovat.

Zejména lze očekávat pokračující rozvoj činností skupin organizovaného zločinu. Vzrůstat budou především aktivity mezinárodních zločineckých organizací a podíl cizinců na organizovaném zločinu. Skupiny organizovaného zločinu, na jejichž činnostech se podílejí převážně cizinci, se již dostatečně etablovaly na české kriminální scéně, disponují širokou členskou základnou, pevnou organizační strukturou a již i dobrou znalostí místních podmínek.

Ve své diplomové práci jsem se snažil zaměřit na kriminalitu skupin organizovaného zločinu, ve kterých převažuje podíl cizinců. I přes rozsáhlé výzkumy Institutu pro kriminologii a sociální prevenci v této oblasti se mi pro hlubší rozbory nedostávalo podkladů. Jako nejaktuálnější prameny informací mi sloužily zprávy Bezpečnostní informační služby a Zprávo o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti zpracovávaná Ministerstvem vnitra. Převážná část informací o organizovaném zločinu v České republice, kterými disponují bezpečnostní složky, však ze zřejmých důvodů podléhá utajení a není veřejně přístupná.

Vzhledem k narůstajícím aktivitám zločineckých skupin a stupni jejich nebezpečnosti by měla být v budoucnu této oblasti věnována i nadále zvýšená pozornost. Současně zde také zůstává široký prostor pro další možné kriminologické výzkumy.

Druhou hlavní oblastí, na kterou jsem se ve své práci zaměřoval, byla migrační a integrační politika České republiky, která představuje základní prostředek regulace migrace a počtu cizinců na našem území a tím i regulace kriminality cizinců.

Migrační a integrační politika prováděná v České republice trpí závažnými nedostatky, které pokud nebudou řešeny, mohou v budoucnu způsobovat vážné problémy. To se netýká pouze nárůstu kriminality páchané cizinci, nedůsledně prováděná migrační a především integrační politika je i jednou z příčin nárůstu xenofobiích nálad a pravicového extremismu ve společnosti.

Pouze důsledná a komplexně prováděná migrační a integrační politika může ovlivňovat tak složitý jev jako je migrace a s ní související kriminalita cizinců. Především integraci je nezbytné pojímat velmi ze široka a využívat všech prostředků k začlenění cizinců do společnosti. Vedle tradičních metod integrace prostřednictvím udělování trvalého pobytu a státního občanství je třeba využívat i další nástroje jako je integrace pomocí trhu práce, politických a sociálních práv. Velmi zanedbávaná je v České republice také integrace rodinných příslušníků přicházejících cizinců. Přitom nedostatky v každé z těchto oblastí mohou vážně narušovat celou koncepci integrace a výrazně snižovat její účinky.

V závěrečné kapitole jsem se proto pokusil nastinit alespoň některé možnosti řešení nedostatků migrační a integrační politiky České republiky. Tyto metody boje s kriminalitou cizinců v sobě zahrnují široké množství nástrojů, které musí být uplatňovány současně a ve společných vazbách, aby bylo dosaženo jejich plné efektivity. Závěrečná kapitola zdaleka neobsahuje jejich kompletní výčet, který by zřejmě přesahoval rámec této práce, zaměřuje se proto pouze na vybrané problémy a snaží se naznačit jejich možná řešení.

Všechny popsané potřeby a změny související s rolí imigrace a cizinců v hospodářském, demografickém a sociálním vývoji České republiky mají dlouhodobý charakter, jak pokud jde o jejich realizaci, tak pokud jde o jejich účinky. Z tohoto důvodu je nezbytné – a poznatky z dalších zemí EU to potvrzují – řešit cizineckou agendu, tedy postavení cizinců a jejich integraci s předstihem. Důvodem jsou jak očekávané efekty, tak kumulace problémů, která je důsledkem nezvládnutí imigrace.

Seznam literatury

ADLER, F., MUELLER, G., LAUFER, W., Criminology, New York: McGraw-Hill, 1991, 535 s. ISBN 0-07-000411-0

BIFFL, G., Migration, Labour Market and Regional Integration: The Role of the Education System, In Biffl, G., Migration, Free trade and Regional Integration in Central and Eastern Europe, Wien: Staatssekretariat für Europäische Angelegenheiten, 1997, s. 269-291, ISBN 3-7046-1089-5

BROUČEK, S.: K některým otázkám migrace na území ČR po II. Světové válce, In: Národní diskuse u kulatého stolu na téma vztahů mezi komunitami. Sborník dokumentů, Praha 1998, MVČR, s. 17-24

CEJP, M., Druhy a formy činnosti organizovaného zločinu, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, 74 s. ISBN 80-86008-07-1

CEJP, M., Organizovaný zločin v České republice III, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, 157 s. ISBN 80-733-027-7

CEJP, M., Společenské příčiny a důsledky organizovaného zločinu, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, 120 s. ISBN 80-86008-68-1

CEJP, M., Tři sondy k problematice organizované kriminality, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1995, 87 s. ISBN 80-85008-07-1

DOUCHA, J., Využití poznatků kriminologického výzkumu při řešení problematiky organizované trestné činnosti, In SCHEINOST, M., Organizovaná kriminalita z pohledu kriminologie a trestního práva, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, 160 s. ISBN 80-86008-07-X

Evropská komise, Generální ředitelství pro justici, svobodu a bezpečnost, Zpráva expertní skupiny o obchodování s lidmi, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005, 335 s. ISBN 80-7338-044-7

JÍLEK, D., Odpověď mezinárodního práva na hromadné uprchlictví, 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1996, 240 s. ISBN 80-210-1337-0

JORDAN, B., DÜVELL, F., Irregular migration, The dilemmas of Transnational Mobility, 1.vyd. Northampron Massachusetts: Edward Edgar Publishing, Inc., 2002, 284 s. ISBN 1-84376-027-4

MAREŠOVÁ, A., Etiologie násilných projevů organizované kriminality, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, 97 s. ISBN 80-86008-06-1

MAREŠOVÁ, BALOUN, CEJP, MARTÍNKOVÁ, Kriminalita v roce 2004, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, 136 s. ISBN 80-7338-046-3

NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., a kol., Trestní kodexy; trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář), 2. vyd. Praha: Eurounion, 2002, 1640 s. ISBN 80-7317-009-4, s. 144-145

PIKNA, B., Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce), 3. vyd. Praha: Linde, 2006, 480 s. ISBN 80-7201-619-9

PROTIVINSKÝ, M., Krádeže motorových vozidel a organizovaný zločin, Kriminalistika, 2003, roč. 36, č. 2, s. 25-32

SALT, J., Migration and population change in Europe, Ženeva: United Nations Institute for Research, 1993, 86 s. ISBN 92-9045-08207

Sdělení Komise pro Radu, Evropský parlament, Evropský hospodářský a sociální výbor a Výbor regionů, Studie souvislostí mezi legální a nelegální migrací, Brusel, 2004, 20 s.

SEDLÁČEK, V., Imigrační politika, příspěvek do diskuse, Policista, 1998, roč. 2, č. 4, s. 6-8

SEDLÁČEK, V., Praktická východiska k zacházení s imigranty a azylanty, Kriminalistický sborník, č. 4, 1998, s. 42-45

SCHEINOST, M., Nelegální migrace a převaděčství jako jedna z aktivit organizovaného zločinu, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1995, s. 95, ISBN 80-85008-06-1

SCHEINOST, M., Organizovaná trestná činnost občanů ČR, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, 103 s. ISBN 80-86008-65-7

SCHEINOST, M., Trestná činnost cizích státních příslušníků v ČR a etnický faktor v organizované kriminalitě, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, 124 s. ISBN 80-86008-12-6

SCHEINOST, M., BRABCOVÁ, I., CEJP, M., Pravděpodobné modely organizované kriminality, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1994, 136 s. ISBN 80-86008-10-7

SCHEINOST, M., CEJP, M., MUSIL, J., BUDKA, I., BRABCOVÁ, I., Výzkum struktury, forem a možností postihu organizovaného zločinu v České republice, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997, 167 s. ISBN 80-86008-32-0

ŠTĚCHOVÁ, M., a kol., Právní ochrana etnických menšin, Závěrečná zpráva z výzkumu, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002, 156 s. ISBN 80-86008-99-1

ŠTURMA, P.: Mezinárodní právní postavení uprchlíků. *Právnik*, 1991, roč. 130, č. 4, s. 340-354, ISSN 02-3166-25

TAYLOR, I., Crime, market-liberalism and the Europa idea, In RUGGIERO, V., SOUTH, N., TAYLOR, I., The New European Kriminology, London: Routledge, 1998, 520 s. ISBN 0-415-16293-9

VAVREČKOVÁ, J., a kol., Migrace odborníků do zahraničí a potřeba kvalifikovaných pracovních sil, 1. vyd, Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2006, 89 s. ISBN 80-87007-00-X

WALLACE, C., Economic Hardship, Migration, and Survival Strategies in East-Central Europe, Vídeň: Institute for Advanced Studies, 1999, 44 s. (no. 35)

ZAPLETAL, J., a kol., Kriminologie, díl II zvláštní část, 4. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2002, 170 s. ISBN 80-7251-095-9

ZOUBEK, V., ZOUBKOVÁ, I., Několik poznámek k širším možnostem ústavního práva a kriminologii chránit lidská práva při projevech extremismu a nelegální migrace, In PLECITÝ, V., DANICS, Š., PORADA, V., Extremismus jeho kořeny, projevy a východiska řešení, 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2001, 270 s. ISBN 80-7251-088-6, s. 261

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2005

Výroční zpráva Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra České republiky za rok 2005

Usnesení vlády č. 689 ze dne 7. července 1999, Zásady koncepce integrace cizinců na území České republiky

Usnesení vlády České republiky ze dne 11. prosince 2000 č. 1266 o realizaci Zásad koncepce integrace cizinců na území České republiky a o návrhu Koncepce integrace cizinců na území České republiky

Usnesení vlády č. 55 z 13. ledna 2003, Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců

Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2003

Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2004

Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2005

Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky v roce 2005

Přílohy

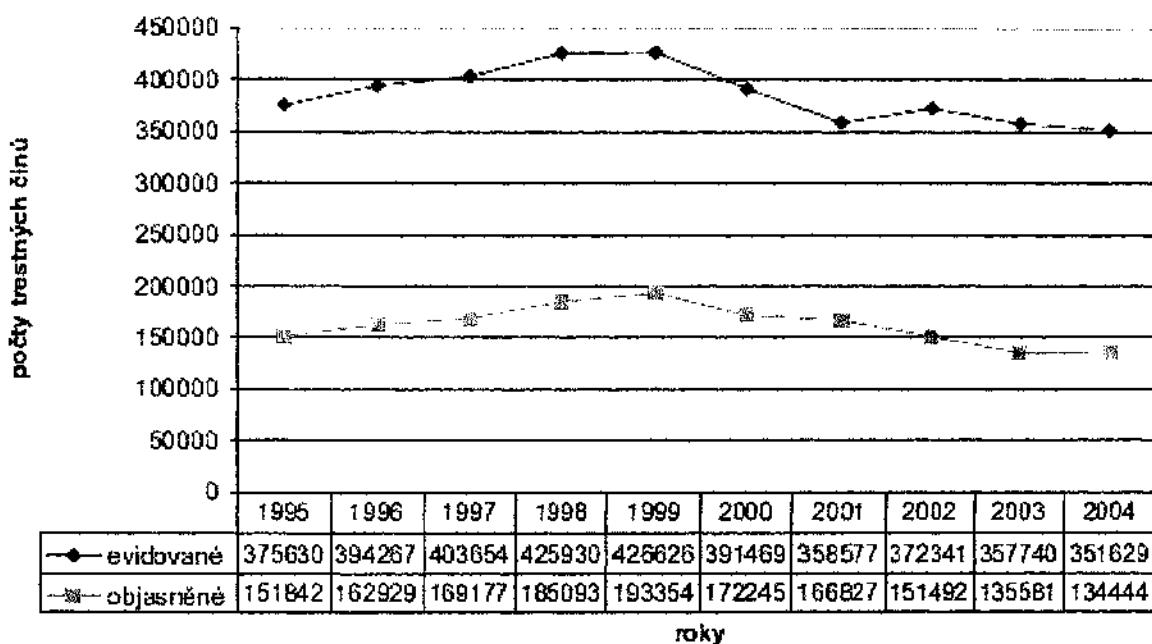
Seznam příloh

Příloha č. 1 - Kriminalita v ČR	2
Příloha č. 2 - Kriminalita cizinců	4
Příloha č. 3 - Legální migrace v ČR	5
Příloha č. 4 - Nelegální migrace v ČR	7
Příloha č. 5 - Korupce v České republice	9
Příloha č. 6 - Drogová kriminalita	12
Příloha č. 7 - Krádeže motorových vozidel	13
Příloha č. 8 - Kriminalita na movitém kulturním dědictví	14

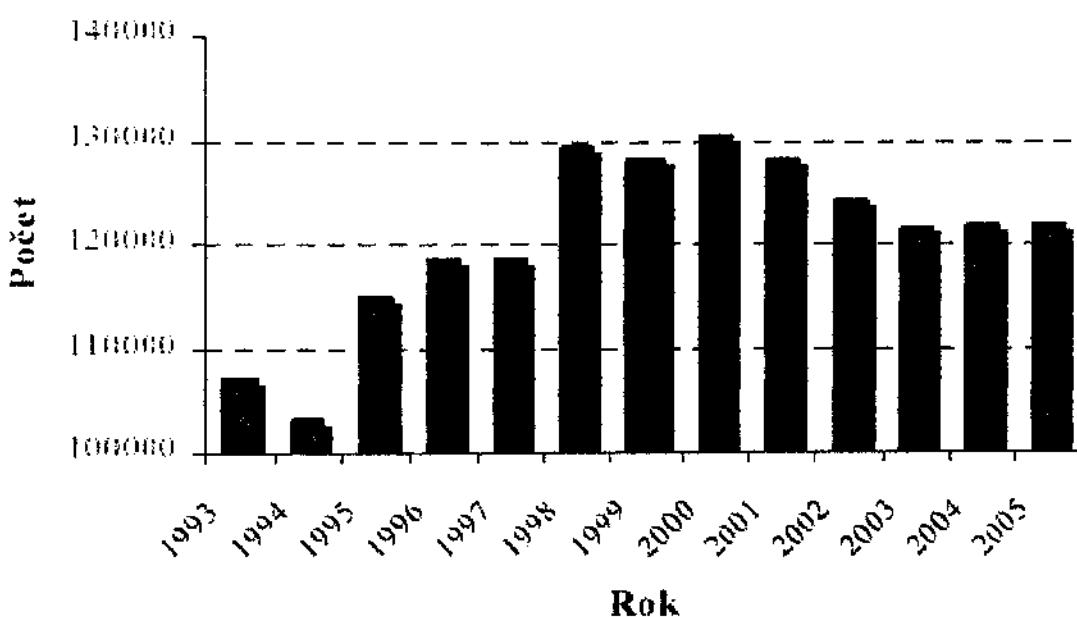
Příloha č. 1

Kriminalita v ČR

Trestné činy evidované Policií ČR v letech 1995-2004

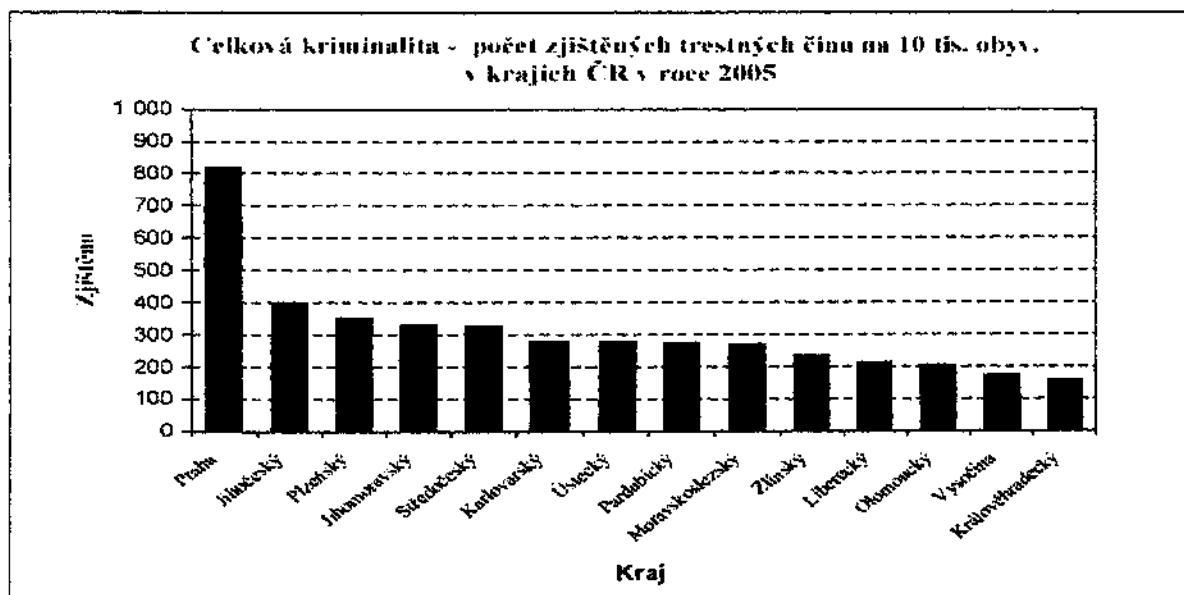
Vývoj počtu stíhaných osob v ČR v letech 1993 až 2005

Zdroj: Statistiky Policie ČR

Vývoj počtu pachatelů celkové kriminality v ČR v letech 1996-2005 podle evidence Policie ČR

Rok	pachatelé celkem	muži	jj.%	ženy	jj.%	recidivisté	jj.%	děti	jj.% mladiství		jj.%	cizinci	jj.%
									do 15 let	15-18 let			
1996	118 456	107 480	90,7	10 976	9,3	33 727	28,5	9 747	8,2	13 392	11,3	7 181	6,1
1997	118 395	106 997	90,4	11 398	9,6	33 732	28,5	9 217	7,8	11 125	9,4	6 981	5,9
1998	129 271	115 609	89,4	13 662	10,6	37 095	28,7	8 824	6,8	10 549	8,2	7 698	6,0
1999	127 887	113 589	88,8	14 298	11,2	36 096	28,2	8 832	6,9	9 146	7,2	7 491	5,9
2000	130 234	114 751	88,1	15 483	11,9	38 664	29,7	8 899	6,8	8 905	6,8	7 261	5,6
2001	127 856	112 141	87,7	15 715	12,3	40 736	31,9	9 032	7,1	9 273	7,3	6 166	4,8
2002	123 964	108 572	87,6	15 392	12,4	48 764	39,3	5 185	4,2	7 698	6,2	6 238	5,0
2003	121 393	106 816	88,0	14 577	12,0	51 838	42,7	5 148	4,2	7 558	6,2	6 923	5,7
2004	121 531	106 460	87,6	15 071	12,4	54 880	45,2	3 734	3,1	6 197	5,1	7 215	5,9
2005	121 511	104 274	85,8	17 237	14,2	55 856	46,0	3 341	2,7	5 654	4,7	6 994	5,8

kraj	zjištěné TC	zjištěno/ 10 000 obyv.	míra	
			meziměst. v %	...
Praha	95 731	818	3,5	
Středočeský	32 208	325	5,2	
Jihočeský	16 850	269	5,0	
Plzeňský	15 236	277	5,1	
Karlovarský	10 307	332	10,9	
Ústecký	32 773	369	14,5	
Liberecký	15 047	352	6,5	
Královéhradecký	11 737	214	4,8	
Pardubický	10 288	204	5,7	
Vysočina	7 903	155	6,8	
Jihomoravský	30 923	275	8,1	
Olomoucký	14 841	234	10,0	
Moravskoslezský	35 445	279	13,9	
Zlinský	10 181	172	9,4	
ČR	344 060	337	7,9	

Návaznost
Jedna se o prvníhořadou rozmanitost ze 1. do 4. kvartetu roku 2005

Zdroj: Statistiky Policie ČR a Ministerstva práce a sociálních věcí

Příloha č. 2

Kriminalita cizinců

Vývoj počtu trestních činů spáchaných cizinci v ČR

Druh kriminality	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Vraždy celkem:	57	87	44	37	39	23	33	24
Koupeze	367	362	276	238	341	288	316	291
Umyslné ublížení na zdraví	273	273	238	209	265	288	307	312
Násilné činy:	1 363	1 303	1 098	939	1 177	1 093	1 123	1 088
Mrtvostní činy:	168	110	116	116	128	103	139	129
Krádeže v loupáním:	1 377	1 178	884	686	707	706	884	556
Krádeže prosté:	1 934	1 779	1 778	1 454	1 277	1 319	1 611	1 352
Krádeže kapesní	171	239	361	142	160	191	229	168
Majetkové činy:	5 277	5 366	3 568	3 677	2 346	2 742	2 898	2 307
Marení výkenu třetího rozhodnutí	1 276	1 271	1 292	1 032	1 219	1 078	1 823	1 626
Hospodařské činy celkem:	3 195	3 663	2 535	1 896	1 644	1 545	1 624	1 766
CELKOVÁ KRIMINALITA:	12 935	14 192	10 098	8 073	8 014	8 618	9 828	8 353

Zdroj: Statistika Policie ČR

Vývoj stavu obviněných a odsouzených cizích státních příslušníků ve věznicích v letech 1986-2002

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Obvinění	123	76	83	60	69	129	334	206
Odsouzení	183	121	107	129	34	75	91	105
Celkem	306	233	190	139	103	234	425	311
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
	1 301	1 345	1 293	1 594	1 549	1 656	1 416	1 091
	1 216	1 785	2 080	1 730	1 497	1 309	1 129	1 079
	2 207	3 130	3 679	3 324	3 046	2 965	2 534	2 126
	2002							
								1 674

Zdroj: Statistika Vězeňské služby ČR

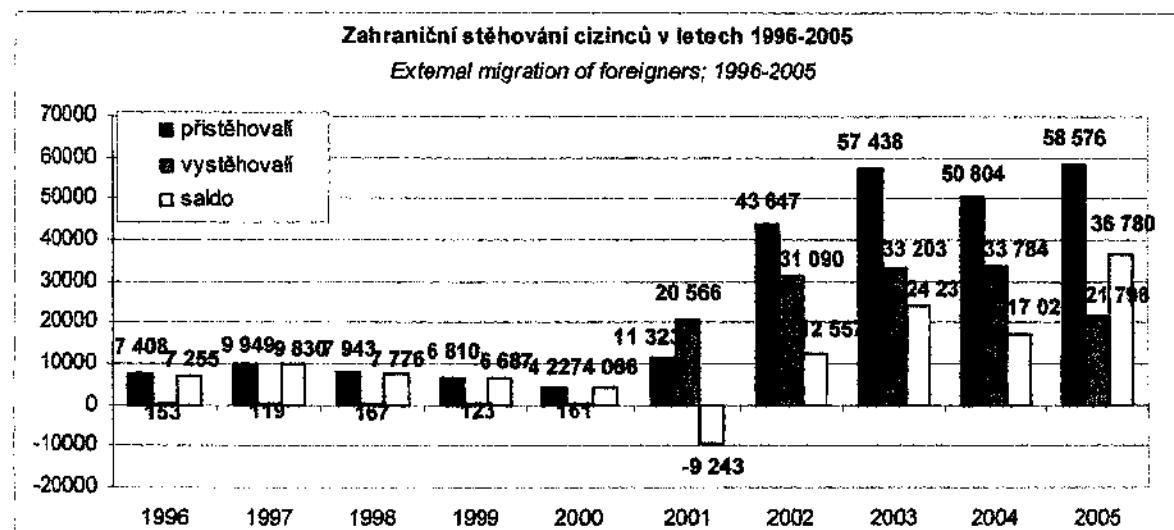
Vývoj stavu obviněných a odsouzených cizích státních příslušníků ve věznicích u vybraných národností

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Afghánistán	9	23	23	25	58	45	50	33
Bělorusko	3	8	28	45	53	46	53	51
Bulharsko	91	81	107	107	117	93	69	64
Jugoslávie	101	96	78	98	91	91	86	67
Makedonie	6	36	56	53	55	55	52	32
Moldavsko	1	4	18	46	64	96	57	58
Německo	42	41	40	50	42	34	25	18
Polsko	91	73	82	83	71	72	72	45
Rumunsko	43	59	66	62	137	73	62	16
Rusko	124	132	68	65	89	97	97	60
Ukrajina	75	237	548	703	929	799	696	517
Vietnam	57	83	91	106	141	130	128	113

Zdroj: Statistika Vězeňské služby ČR

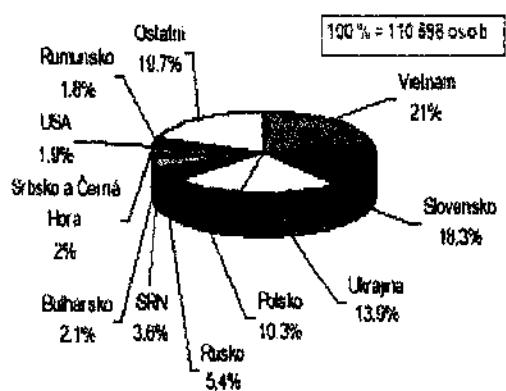
Příloha č. 3

Legální migrace v ČR

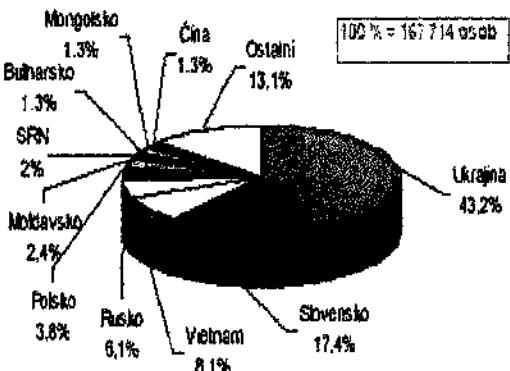

Zdroj: Český statistický úřad

Cizinci s povoleným trvalým pobytom v ČR k 31.12.2006

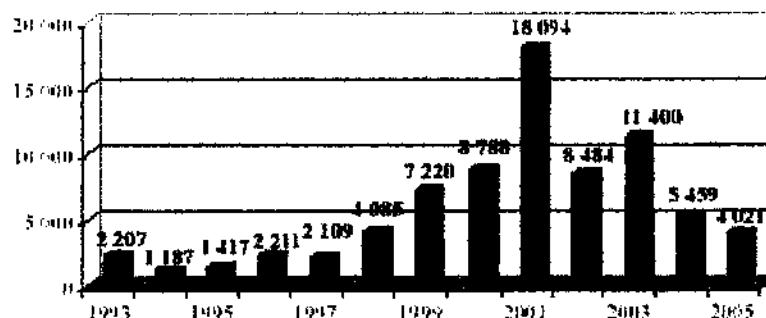

Cizinci s povoleným dlouhodobým pobytom v ČR k 31.12.2006

Zdroj: Český statistický úřad

Vývoj počtu žadatelů o azyl v České republice v letech 1993-1995

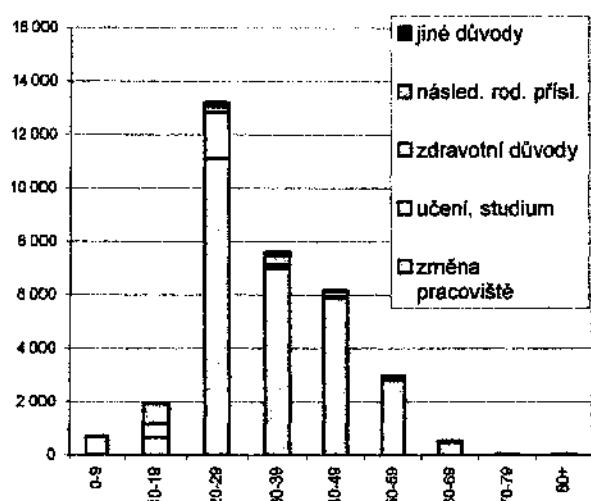
Zdroj: Český statistický úřad

10 nejčetnějších státních příslušností žadatelů o azyl v ČR

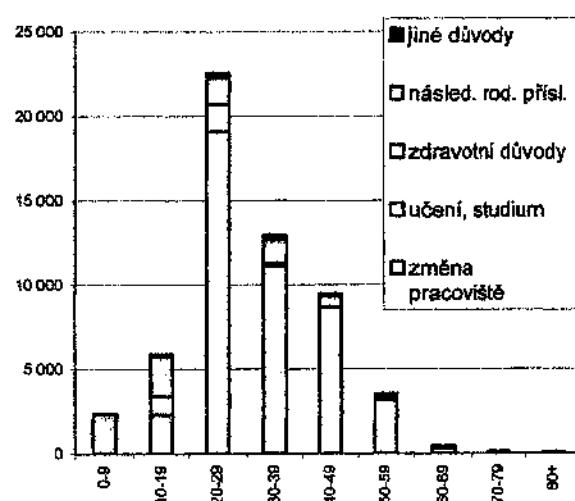
Státní příslušnost	2004			2005			Změna proti předchozímu období	
	Počet žadatelů	tj. %	pořadí	Počet žadatelů	tj. %	pořadí	Absolutní číslo	tj. %
Ukrajina	1 600	29,3	1	1 613	24,5	1	-13	-38,3
Slovensko	137	2,5	8	131	17,7	2	574	+49,9
Indie	47	0,9	14	44	8,5	3	293	-6,7
Čína	324	5,9	4	323	7,1	4	-37	-11,4
Ruská federace	1 498	27,4	2	1 600	6,5	5	+1238	+82,6
Bělorusko	226	4,1	5	216	5,4	6	-10	-4,4
Vietnam	385	7,1	3	318	5,2	7	-177	-46,0
Mongolsko	123	2,3	9	119	3,0	8	-4	-3,3
Nigérie	56	0,9	13	59	1,9	9	28	50,0
bez státní příslušnosti	46	0,8	15	31	1,8	10	27	58,7
Ostatní	1 023	18,7	-	743	18,4	-	-283	-27,7
Celkem	5 459	100,0	-	4 021	100,0	-	-1 438	-26,3

Zdroj: Statistický úřad ČR

Vystěhovali z ČR podle důvodu a věku

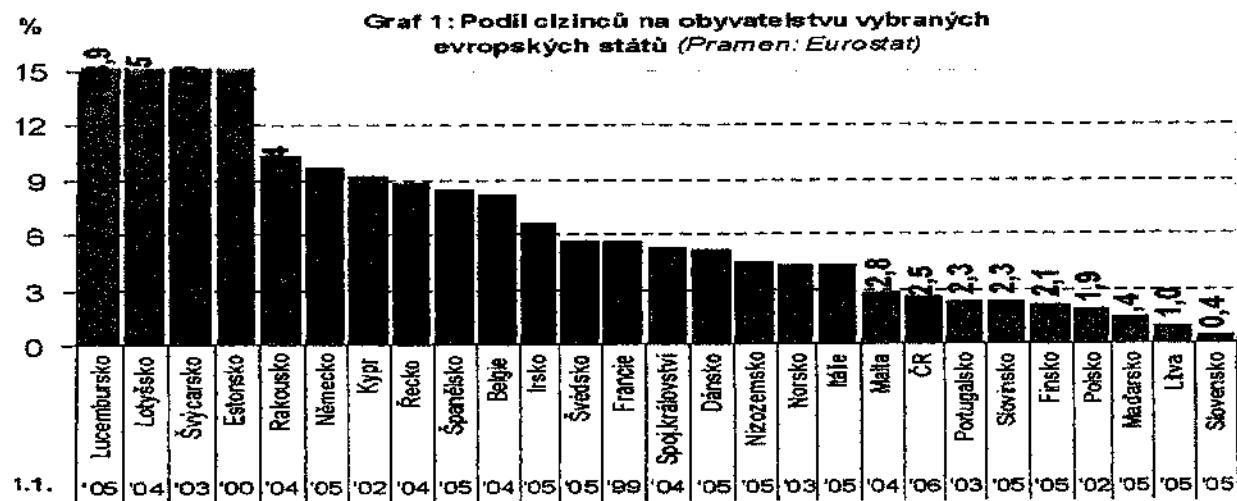

Přistěhovali do ČR podle důvodu a věku

Zdroj: Statistický úřad ČR

Graf 1: Podíl cizinců na obyvatelstvu vybraných evropských států (Pramen: Eurostat)

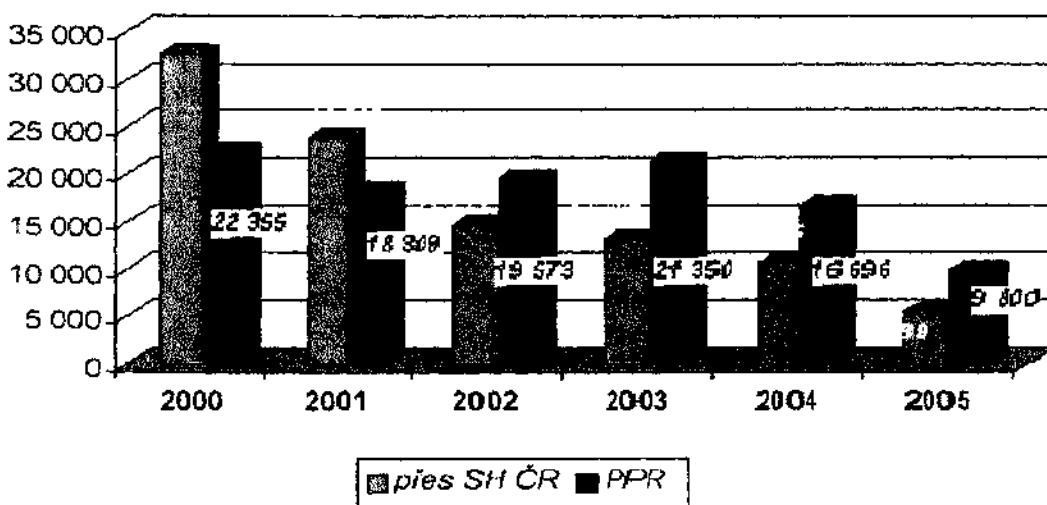

Příloha č. 4

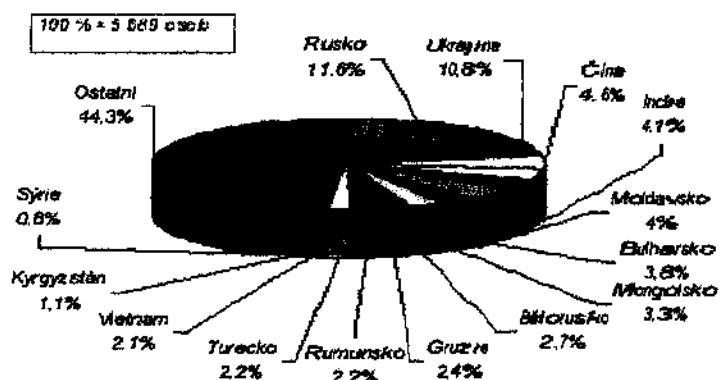
Nelegální migrace v ČR

Nelegální migrace v ČR

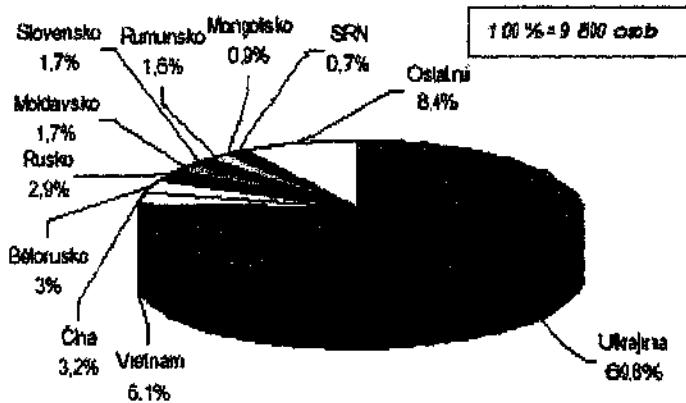
členkou Evropské unie ČR a porušování pobytu ve významu

Nelegální migrace přes státní hranice-státní příslušnosti, rok 2005

Porušování pobytového režimu-státní příslušnosti, rok 2005

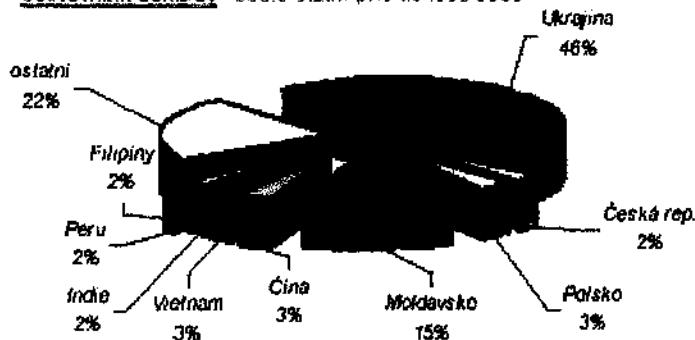

Zdroj: Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2005

Nelegální migrace přes státní hranice České republiky – neprokázání se cestovním dokladem u nelegálních migrantů při zadřízení

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
nelegální migrace přes SH ČR	43 302	20 480	23 705	29 339	44 672	32 325	32 720	23 834	14 741	13 206	10 695	
- zjištěno osob												
z toho s cestovním dokladem	20 342	8 766	10 043	10 380	10 659	12 029	15 586	9 556	4 817	3 913	4 730	
bez cestovního dokladu	6 197	4 488	1 1352	17 234	32 230	19 339	16 329	14 014	9 719	9 093	5 755	
neuváděno v hlášení	16 761	6 916	2 310	1 725	1 783	957	805	264	205	200	210	

Nelegální migrace přes státní hranice ČR s neregulérními cestovními doklady podle státi přes ustanovení OSN

100% = 712 osob

1. 1.-31. 12. 2004

Nelegální migrace přes státní hranice České republiky - osoby převážené

Rok	1998	tj.%	1999	tj.%	2000	tj.%	2001	tj.%	2002	tj.%	2003	tj.%	2004	tj.%
Nelegální migrace přes SH ČR – zjištěno osob	44 672	100,0	32 325	100,0	32 720	100,0	23 834	100,0	14 741	100,0	13 206	100,0	10 695	100,0
z toho osob														
převážených	9 884	22,1	7 680	23,6	6 963	21,3	4 783	20,1	2 489	16,9	2 136	16,2	2 353	22,0
převážených	8 884	100,0	7 680	100,0	6 963	100,0	4 783	100,0	2 489	100,0	2 136	100,0	2 353	100,0
převážených osob zjištěno na SH ČR:														
se SRN	7 060	71,4	4 227	55,0	4 727	67,9	2 428	50,8	1 105	44,4	837	39,2	738	31,4
s Rakouskem	541	5,5	1 354	17,6	1 190	17,1	1 258	26,3	632	26,4	619	29,0	1 177	50,0
s PR	111	1,1	35	0,5	41	0,6	98	2,0	93	3,7	29	1,4	71	3,0
se SR	1 870	19,9	1 727	22,5	799	11,5	812	17,0	504	20,2	376	17,6	265	11,3
přes letiště	28	0,3	30	0,4	18	0,3	8	0,2	8	0,3	0	0,0	0	0,0
ve vnitrozemí	274	2,8	307	4,0	187	2,7	178	3,7	147	5,9	275	12,9	102	4,3
% převážených osob z celkového počtu bezpečnou zpětnou cestou do říše SH ČR:														
se SRN	21,5		21,0		22,8		21,1		22,4		24,8		30,4	
s Rakouskem	15,6		26,3		28,8		27,7		18,3		12,7		25,3	
s PR	4,3		1,1		0,9		2,5		2,7		1,0		3,0	
se SR	47,7		63,1		42,8		30,5		26,6		32,8		31,4	
přes letiště	4,7		7,4		5,6		4,1		5,6		0,0		0,0	
ve vnitrozemí	24,3		42,3		20,8		19,2		18,4		38,7		98,1	
zjištěno asistujících osob:														
při NM přes SH ČR Ukrajina CPP	1 075		1 310		1 260		873		837		594		680	
sídlilo osob pro TC podle §171a TZ (dle ESSK)	281		372		215		231		182		169		235	

Nelegální migrace přes státní hranice České republiky - osoby v úkrytech dopravních prostředků porovnání roku 2003/2004

Období	1.1.-31.12.	1.1.-31.12.	Změna oproti předchozímu období					
			Roku	tj.%	2004	tj.%	v [%]	absolutní číslo
Nelegální migrace přes SH ČR – zjištěno osob	13 206	100,0	10 695	100,0		-19,0	-2 511	
z toho odhaleno v úkrytu DP	312	2,4	398	3,7		27,8		86
z toho odhaleno v úkrytu DP	312	100	398	100		27,8		86
z toho použitý dopravní prostředek								
letadlo					1	0,3		1
kamion, nákladní automobil	212	67,9	130	32,7		-38,7		82
osobní automobil	37	11,9	238	59,8		643,2		201
vlakové soupravy	48	15,4	19	4,8		-80,4		29
přeprava kamionem vlakem (ROLA)	15	4,8	9	2,3		-40,0		6
neurčeno					1	0,3		1

Zdroj: Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2004

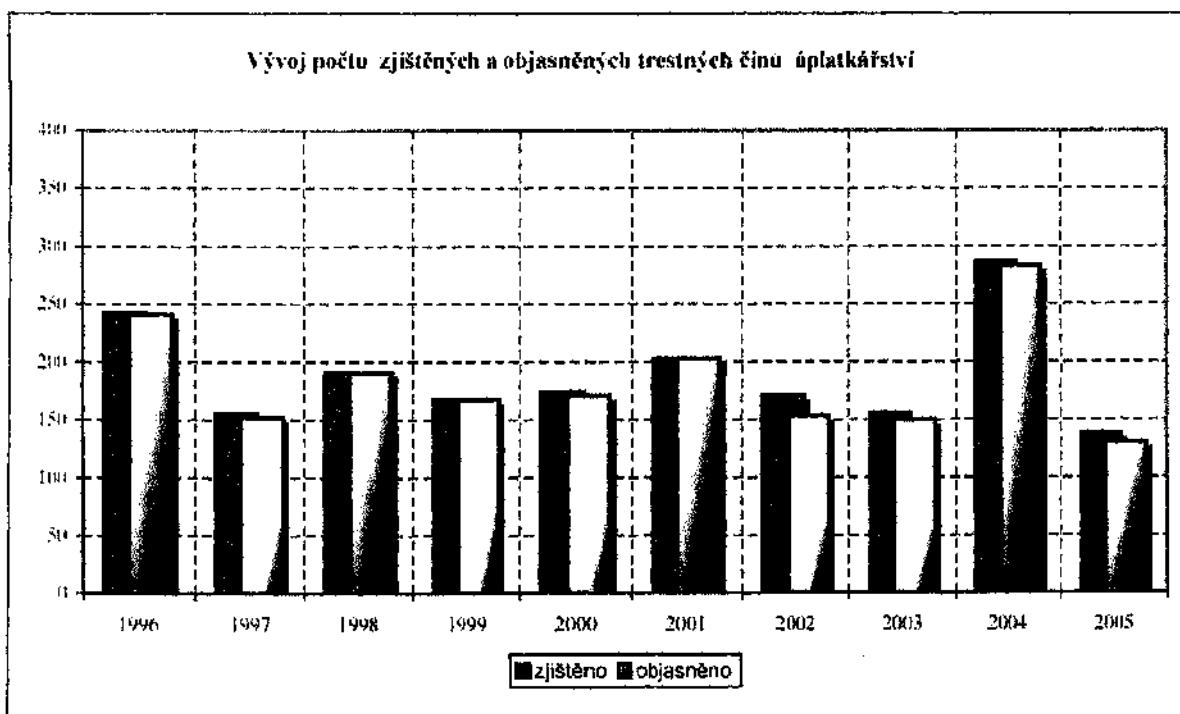
Příloha č. 5

Korupce v České republice

Počet zjištěných a objasněných trestních činů souvisejících s korupcí spáchaných v ČR v letech 1993-2005

Rok	§ 158		§ 159		§ 160		§ 161		§ 162		Celkový počet	
	zneužívání pravomoci veřejného činitele	maření úkolu veř. činitele z nedbalosti	přijímání úplatku	podplácení	nepřímé úplatkařství	zjištěno	objas.	zjištěno	objas.	zjištěno	objas.	zjištěno
1996	334	325	23	23	51	50	185	185	6	6	242	241
1997	356	354	16	16	40	39	107	105	8	8	155	152
1998	365	346	16	15	49	50	138	137	1	1	191	191
1999	403	384	19	16	55	55	109	109	3	3	167	167
2000	367	350	18	18	38	37	133	131	3	3	174	171
2001	393	381	18	18	28	28	171	171	1	1	203	203
2002	376	269	33	31	48	38	116	109	7	6	171	153
2003	384	335	23	23	49	43	102	103	1	1	157	150
2004	218	205	18	18	126	125	119	117	12	11	207	203
2005	212	170	19	18	39	33	91	92	5	5	156	150

Zdroj: Statistiky Policie ČR

Zdroj: Statistiky Policie ČR

Trestní postřík za korupci v ČR v letech 1996-2005, přehled počtu obžalovaných a odsouzených podle vybraných paragrafů tr. zákona

Rok	§ 158 obžal. odsouzeno	§ 159 obžal. odsouzeno	§ 160 obžal. odsouzeno	§ 161 obžal. odsouzeno	§ 162 obžal. odsouzeno
1996	247	79	3	0	65
1997	220	69	9	3	29
1998	236	100	4	4	41
1999	253	85	6	9	68
2000	232	100	6	3	48
2001	262	99	8	1	51
2002	332	104	12	6	45
2003	288	119	14	11	30
2004	221	127	7	8	41
2005	216	89	7	19	91
					23
					82
					82
					2

Index CPI (vnímání korupce) za rok 2005

Pořadí země	Pořadí v regionu	Země	Hodnocení země v CPI 2005	Rozpětí	Použité průzkumy
1	1	Island	9.7	9.3 - 9.8	8
2	2	Finsko	9.6	9.5 - 9.7	9
4	3	Dánsko	9.5	9.3 - 9.6	10
6	4	Švédsko	9.2	9.0 - 9.3	10
7	5	Švýcarsko	9.1	8.5 - 9.4	9
8	6	Norsko	8.9	7.9 - 9.5	9
10	7	Rakousko	8.7	8.4 - 9.0	9
11	8	Nizozemí	8.6	8.3 - 8.9	9
		Velká Británie	8.6	8.3 - 8.8	11
13	10	Luxembursko	8.5	8.1 - 8.9	8
16	11	Německo	8.2	7.9 - 8.5	10
18	12	Francie	7.5	7.0 - 7.8	11
19	13	Belgie	7.4	6.9 - 7.9	9
		Irsko	7.4	6.9 - 7.9	10
23	15	Španělsko	7	6.6 - 7.4	10
25	16	Malta	6.6	5.4 - 7.7	5
26	17	Portugalsko	6.5	5.9 - 7.1	9
27	18	Estonijsko	6.4	6.0 - 7.0	11
31	19	Slovensko	6.1	5.7 - 6.8	11
37	20	Kypr	5.7	5.3 - 6.0	5
40	21	Maďarsko	5	4.7 - 5.2	11
		Itálie	5	4.6 - 5.4	9
44	23	Litva	4.8	4.5 - 5.1	8
47	24	Česká republika	4.3	3.7 - 5.1	10
		Řecko	4.3	3.9 - 4.7	9
		Slovensko	4.3	3.8 - 4.8	10
51	27	Lotyšsko	4.2	3.8 - 4.6	7
70	28	Polsko	3.4	3.0 - 3.9	11

Index CPI za rok 2005, Východní Evropa a střední Asie

Pořadí země	Pořadí v regionu	Země	Hodnocení země v CPI 2005	Rozpětí	Použité průzkumy
55	1	Bulharsko	4.0	3.4 - 4.6	8
65	2	Turecko	3.5	3.1 - 4.0	11
70	3	Chorvatsko	3.4	3.2 - 3.7	7
85	4	Rumunsko	3.0	2.6 - 3.5	11
88	5	Arménie	2.9	2.5 - 3.2	4
		Bosna a Hercegovina	2.9	2.7 - 3.1	6
		Moldavsko	2.9	2.3 - 3.7	5
97	8	Srbcko a Černá Hora	2.8	2.5 - 3.3	7
103	9	Makedonie	2.7	2.4 - 3.2	7
107	10	Bělorusko	2.6	1.9 - 3.8	5
		Kazachstán	2.6	2.2 - 3.2	6
		Ukrajina	2.6	2.4 - 2.8	8
117	13	Afghanistán	2.5	1.6 - 3.2	3
126	14	Albánie	2.4	2.1 - 2.7	3
		Rusko	2.4	2.3 - 2.6	12
130	16	Gruzie	2.3	2.0 - 2.6	6
		Kyrgyzstán	2.3	2.1 - 2.5	5
137	18	Ázerbájdžán	2.2	1.9 - 2.5	6
		Uzbekistán	2.2	2.1 - 2.4	5
144	20	Tádžikistán	2.1	1.9 - 2.4	5
155	21	Turkmenistán	1.8	1.7 - 2.0	4

Hodnocení České republiky v indexu CPI od roku 1998

Rok	Hodnocení ČR v indexu CPI	Odhylka/rozmezí	Umístění	Počet zemí zařazených do žebříčku CPI	Použité průzkumy
2005	4,3	3,7-5,1	47	159	16
2004	4,2	3,7-4,9	51	145	11
2003	3,9	0,9	54	133	12
2002	3,7	0,8	52	102	10
2001	3,9	0,9	47	91	10
2000	4,3	0,9	42	90	10
1999	4,6	0,8	39	99	12
1998	4,8	0,8	37	85	9

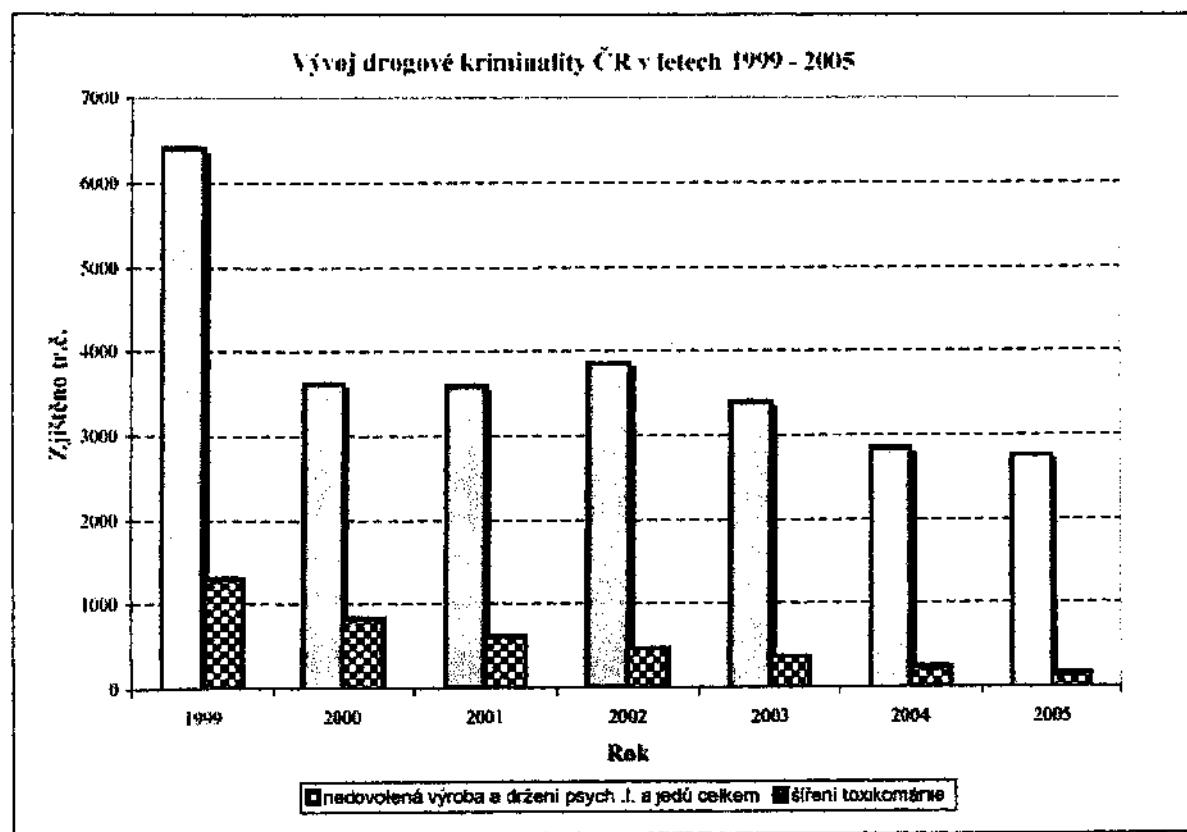
Příloha č. 6

Drogová kriminalita

Vývoj drogové kriminality v ČR v letech 1999-2005

§§ trz.	Druh kriminality	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	změna v %
187	nedovol. výroba a držení psych. l. a jedu - nedovol. vnikládání a přechovávání pro jiného	6 160	3 292	3 198	3 359	2 818	2 301	2 267	-1,48
187a	nedovolení výroba a držení psych. l. a jedu - přechovávání pro sebe	228	212	241	285	312	263	281	6,84
188	nedovol. výroba a držení psych. l. a jedu - předmět k nedovol. výrobě nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedu celkem	96	122	157	216	263	283	209	-26,15
188n	šíření toxikománie	6 418	3 626	3 596	3 860	3 393	2 847	2 757	-3,16
		1 302	832	613	470	367	239	158	-33,89

Zdroj: Statistiky Policie ČR

Zdroj: Statistiky Policie ČR

Příloha č. 7

Krádeže motorových vozidel

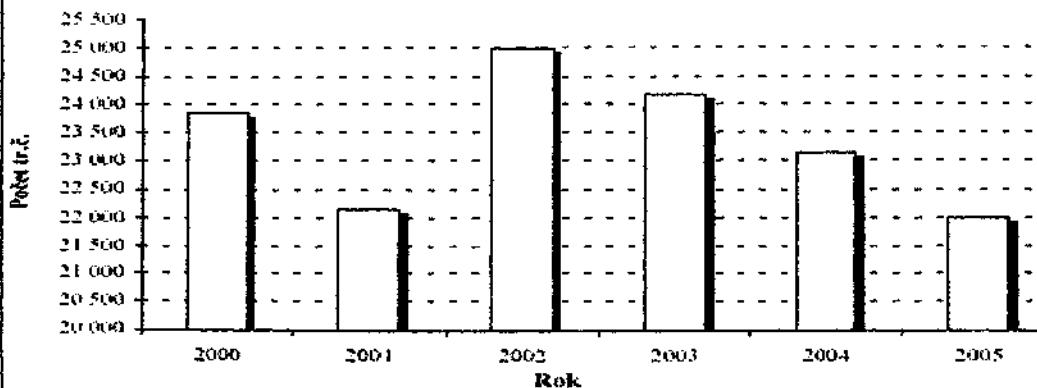
Krádeže dvoustopých motorových vozidel

Rok	Zjištěno	Objasněno	Tj. %	Skody v tis. Kč	
				Celkem	Zajištěno
2000	23 839	3 429	14,28	4 195 485	35 415
2001	22 139	3 631	16,49	4 010 724	36 505
2002	24 977	3 765	14,85	4 329 462	34 312
2003	24 174	3 565	14,75	4 050 346	48 599
2004	23 133	3 509	15,17	3 834 721	37 468
2005	21 980	3 522	16,02	3 422 885	35 434

Krádeže jednostopých motorových vozidel

Rok	Zjištěno	Objasněno	Tj. %	Skody v tis. Kč	
				Celkem	Zajištěno
2000	1703	685	49,18	52 090	1 345
2001	1 407	688	49,14	51 875	1 533
2002	1 160	427	36,62	67 024	724
2003	1 157	406	34,57	53 928	703
2004	1 097	277	25,25	70 757	398
2005	1 061	301	28,43	54 634	813

Vývoj tr. čílu krádeže motorových vozidel

Počet odcizených vozidel podle značek za období 1992, 1994, 1996, 1997, 1999-2002

značka rok	1992	1994	1996	1997	1999	2000	2001	2002	značek registrovaných aut		počet odcizených na 1000 registrovaných
									2002	2002	
Audi	624	1262	868	903	1168	1189	1186	1176	32742	36,02	
Mercedes	416	1130	489	651	830	851	731	828	30763	26,91	
VW	1333	1776	1872	1866	2224	2469	2803	3158	140116	22,53	
BMW	282	1100	676	679	698	634	525	543	27708	19,66	
Peugeot	282	1052	1026	1417	1614	1468	1184	1465	141071	10,38	
Fiat	681	1297	1008	1292	1491	1217	1238	1666	171145	9,73	
Renault	172	614	950	1275	1496	1150	1049	1382	155174	8,98	
Ford	341	762	740	792	982	1003	945	1032	187051	5,51	
Skoda	2350	2970	10544	11063	9320	8229	7868	9227	1798569	5,13	
Opel	223	441	442	471	757	822	611	799	163368	4,89	

Pramen: CEJP, M., Organizovaný zločin v České republice III

Příloha č. 8

Kriminalita na movitém kulturním dědictví

Krádeže vloupáním do objektů, kde se nacházejí starožitnosti a umělecké předměty

Rok	Zjištěno	Objasněno	Tj. %	Stíháno, vyšetřováno osob		Skody v tis. Kč	
				Celkem	Recidivisté	Celkem	Zajištěno
1996	382	91	23,82	702	49	31 762	841
1997	346	59	17,05	72	41	36 566	271
1998	383	64	16,71	64	50	33 198	892
1999	479	180	37,58	88	39	46 546	2 616
2000	328	95	28,96	73	53	41 534	2 675
2001	201	65	32,34	54	50	30 537	875
2002	236	47	19,92	54	34	35 527	629
2003	197	48	24,57	54	40	32 157	396
2004	172	56	32,57	34	17	20 542	461
2005	148	28	18,92	45	27	13 473	178

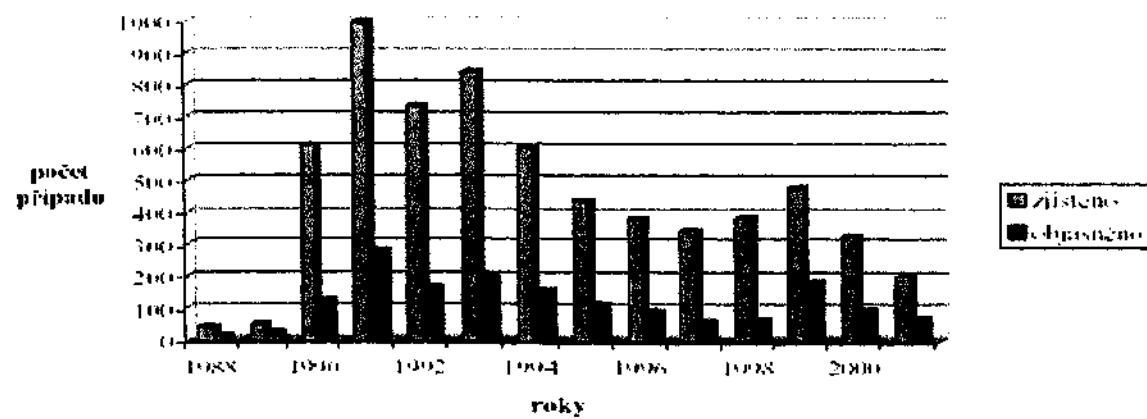
Zdroj: Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky v roce 2005

Krádeže prostě v objektech, včetně exteriéru i na volném prostranství se starožitnostmi a uměleckými předměty

Rok	Zjištěno	Objasněno	Tj. %	Stíháno, vyšetřováno osob		Skody v tis. Kč	
				Celkem	Recidivisté	Celkem	Zajištěno
1996	149	50	33,56	26	8	8 152	128
1997	139	41	29,59	40	8	38 107	28 112
1998	113	28	27,18	25	14	9 887	299
1999	116	23	28,45	28	16	19 752	523
2000	92	32	34,78	24	12	5 350	185
2001	86	17	19,77	21	8	42 616	514
2002	275	41	14,91	47	25	47 391	549
2003	313	63	19,17	54	33	22 049	296
2004	313	84	26,84	45	30	14 996	500
2005	257	39	15,18	45	23	19 459	462

Zdroj: Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky v roce 2005

Krádeže vloupáním do objektů v oblasti kulturního dědictví

Zdroj: Policejní prezidium ČR